

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другий (магістерський) рівень вищої освіти

**на тему: Теоретико-практичні основи обліку і контролю грошових
коштів підприємців**

Виконав: **Дрюк Антон Олександрович**
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник: **Назаренко Інна Миколаївна**
професор кафедри обліку і оподаткування

Рецензент: **Крюкова Ірина Олександрівна**
професор кафедри обліку і оподаткування
Одеського державного аграрного університету
м. Одеса

Суми – 2025

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Ступінь вищої освіти

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

Затверджую:
І.М. НАЗАРЕНКО

« 08 » листопада 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Дрюку Антону Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-практичні основи обліку і контролю грошових коштів підприємств

2. База практичного дослідження:

ФОП «Денисенко Т.Б.» Конотопського району Сумської області

керівник роботи Назаренко Інна Миколаївна, д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

25.11. 2024 р. № 3873/ос

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 24 грудня 2025 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні документи, податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань діяльності, обліку і звітування фізичних осіб-підприємців, монографії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, інструктивні матеріали щодо використання спеціалізованого програмного забезпечення, посібники, енциклопедії, матеріали власних наукових напрацювань

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити сутність, функції, значення грошових коштів; охарактеризувати законодавчо-нормативне регулювання обліку грошових коштів ФОП та використання РРО; обґрунтувати особливості контролю діяльності ФОП та його грошових коштів; провести оцінку індикаторів діяльності фізичної особи-підприємця; оцінити практичні аспекти обліку грошових коштів у підприємця; деталізувати специфіку звітування ФОП; запропонувати еквайрінг для впровадження у діяльність ФОП; обґрунтувати доцільність аутсорсингу обліку грошових коштів ФОП; конкретизувати особливості самоаудиту ФОП; сформулювати висновки

6. Дата видачі завдання

« 08 » листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	жовтень 2024 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2024 р. - січень 2025 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2025 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2025 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2025 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2025 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	10-15 грудня 2025 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	15-23 грудня 2025 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	24 грудня 2025 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	18-28 грудня 2025 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	29 грудня 2025 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Антон ДРЮК

Керівник роботи

Інна НАЗАРЕНКО

АНОТАЦІЯ

Дрюк А.О. «Теоретико-практичні основи обліку і контролю грошових коштів підприємств». Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за освітньою програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Сумський національний аграрний університет, Суми, 2025.

Метою написання кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-практичних аспектів обліку і контролю грошових коштів підприємця. Досягнення ідентифікованої мети обумовило необхідність постановки та вирішення комплексу завдань: дослідити сутність, функції, значення грошових коштів; охарактеризувати законодавчо-нормативне регулювання обліку грошових коштів ФОП та використання РРО; обґрунтувати особливості контролю діяльності ФОП та його грошових коштів; провести оцінку індикаторів діяльності фізичної особи-підприємця; оцінити практичні аспекти обліку грошових коштів у підприємця; деталізувати специфіку звітування ФОП; запропонувати еквайрінг для впровадження у діяльність ФОП; обґрунтувати доцільність аутсорсингу обліку грошових коштів ФОП; конкретизувати особливості самоаудиту ФОП.

У першому розділі узагальнено теоретичні, нормативно-правові та прикладні аспекти обліку, контролю й управління грошовими коштами фізичних осіб – підприємців в умовах сучасної економіки України. Уточнено економічну сутність грошових коштів з позицій бухгалтерського обліку, розкрито їх функціональне призначення та комплексне значення у фінансово-господарській діяльності ФОП. Визначено, що грошові кошти є ключовим елементом забезпечення економічної стабільності, податкової дисципліни, управлінської ефективності та стратегічного розвитку підприємницької діяльності. Проаналізовано систему законодавчо-нормативного регулювання обліку грошових коштів ФОП в Україні, яка ґрунтується на взаємодії норм податкового, фінансового та облікового права. Обґрунтовано роль реєстраторів розрахункових операцій і програмних РРО як інструментів фіскалізації та контролю готівкових і безготівкових розрахунків. Розкрито особливості організації зовнішнього та внутрішнього контролю діяльності ФОП.

У другому розділі на прикладі діяльності ФОП, що здійснює лісопилне та стругальне виробництво і виробництво дерев'яної тари, проаналізовано динаміку податкових зобов'язань та встановлено закономірність зростання суми єдиного податку відповідно до збільшення доходів за незмінної ставки оподаткування.

Визначено, що облік грошових коштів ФОП базується на касовому методі, а ключовими елементами документального забезпечення виступають фіскальні чеки РРО, банківські виписки та щоденні Z-звіти. Досліджено особливості податкової звітності платника єдиного податку третьої групи та обґрунтовано значення електронного кабінету платника податків як інструменту цифровізації податкового адміністрування.

У третьому розділі увагу приділено ролі інтернет-еквайрингу як сучасного платіжного інструменту, що забезпечує ефективність, прозорість і безпеку безготівкових розрахунків, а також специфіці облікового супроводу еквайрингових операцій. Обґрунтовано доцільність застосування аутсорсингу облікових функцій у діяльності ФОП як механізму підвищення якості обліку, мінімізації податкових ризиків та оптимізації управлінських рішень. Встановлено, що самоаудит є важливою складовою системи внутрішнього контролю ФОП і спрямований на забезпечення повноти, достовірності та своєчасності відображення грошових операцій, а також дотримання вимог чинного законодавства.

Ключові слова: аутсорсинг, грошові кошти, інтернет-еквайринг, облік, податкова декларація, контроль.

ABSTRACT

Druyk A. “Theoretical and practical foundations of accounting and control of entrepreneurs' cash funds.” Qualification work for obtaining a higher education degree ‘Master’ in the educational program “Accounting and taxation” in the specialty 071 “Accounting and Taxation” Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025.

The purpose of this thesis is to study the theoretical and practical aspects of accounting and control of entrepreneurs' cash funds. Achieving the identified goal necessitated setting and solving a set of tasks: to study the essence, functions, and significance of cash; to characterize the legislative and regulatory regulation of cash accounting for individual entrepreneurs and the use of cash registers; to substantiate the peculiarities of controlling the activities of individual entrepreneurs and their cash; to assess the indicators of the activities of an individual entrepreneur; to evaluate the practical aspects of accounting for cash funds of an entrepreneur; to detail the specifics of reporting by individual entrepreneurs; to propose acquiring for implementation in the activities of individual entrepreneurs; to justify the expediency of outsourcing the

accounting of cash funds of individual entrepreneurs; to specify the peculiarities of self-auditing by individual entrepreneurs.

The first chapter summarizes the theoretical, regulatory, and applied aspects of accounting, control, and management of funds of individual entrepreneurs in the context of the modern Ukrainian economy. The economic essence of cash from the perspective of accounting is clarified, and its functional purpose and comprehensive significance in the financial and economic activities of sole proprietors are revealed.

It has been determined that cash is a key element in ensuring economic stability, tax discipline, management efficiency, and strategic development of entrepreneurial activity. The system of legislative and regulatory control of cash accounting for individual entrepreneurs in Ukraine, which is based on the interaction of tax, financial, and accounting law, has been analyzed. The role of payment transaction registrars and software cash registers as instruments of fiscalization and control of cash and non-cash payments is substantiated. The peculiarities of organizing external and internal control of individual entrepreneurs' activities are revealed.

In the second chapter, using the example of an individual entrepreneur engaged in sawmill and planing production and the manufacture of wooden containers, the dynamics of tax liabilities are analyzed and a pattern of growth in the amount of the single tax in line with an increase in income at a constant tax rate is established. It is determined that the accounting of funds of individual entrepreneurs is based on the cash method, and the key elements of documentary support are fiscal receipts from cash registers, bank statements, and daily Z-reports. The peculiarities of tax reporting for single tax payers of the third group are studied, and the importance of the taxpayer's electronic office as a tool for the digitalization of tax administration is substantiated.

The third section focuses on the role of Internet acquiring as a modern payment instrument that ensures the efficiency, transparency, and security of cashless payments, as well as the specifics of accounting support for acquiring operations. The expediency of outsourcing accounting functions in the activities of individual entrepreneurs as a mechanism for improving the quality of accounting, minimizing tax risks, and optimizing management decisions is substantiated. It has been established that self-auditing is an important component of the internal control system of an individual entrepreneur and is aimed at ensuring the completeness, reliability, and timeliness of the reflection of monetary transactions, as well as compliance with the requirements of current legislation.

Keywords: outsourcing, cash, Internet acquiring, accounting, tax return, control.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ	12
1.1 Грошові кошти: сутність, функції та значення	12
1.2 Характеристика законодавчо-нормативного регулювання обліку грошових коштів ФОП та використання РРО	15
1.3 Контроль діяльності ФОП та його грошових коштів	18
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ФОП	18
2.1 Оцінка індикаторів діяльності фізичної особи-підприємця	18
2.2 Практичні аспекти обліку грошових коштів у підприємця	27
2.3 Звітування ФОП	36
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ГРОШОВИХ КОШТІВ	43
3.1 Еквайрінг: сутність та актуальність впровадження у діяльність ФОП	43
3.2 Аутсорсинг обліку грошових коштів ФОП	54
3.3 Самоаудит ФОП	59
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження обліку та контроль грошових коштів підприємця зумовлена зростаючою роллю грошових потоків у забезпеченні фінансової стабільності та платоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності в умовах трансформації економічного середовища та посилення регуляторних вимог. Грошові кошти є найбільш ліквідним активом підприємця, від ефективності управління яким залежить безперервність господарської діяльності, своєчасність виконання податкових зобов'язань і розрахунків з контрагентами. Ускладнення податкового та бухгалтерського регулювання, активна цифровізація фінансових операцій, поширення безготівкових розрахунків і електронних платіжних інструментів підвищують вимоги до організації обліку грошових коштів та достовірності фінансової інформації. Водночас для підприємців характерними є обмеженість фінансових і кадрових ресурсів, що ускладнює належний внутрішній контроль за рухом грошових коштів і підвищує ризик помилок, порушень і зловживань.

За таких умов контроль грошових коштів набуває особливої значущості як інструмент перевірки правильності їх обліку, оцінки законності та доцільності фінансових операцій, а також підтвердження достовірності облікових даних і звітності підприємця. Дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку та контролю грошових коштів підприємця є необхідним для підвищення ефективності фінансового управління, мінімізації податкових і фінансових ризиків та забезпечення прозорості підприємницької діяльності.

Досліджувана тематика відображена у наукових працях науковців: Дорош О. [1], Єрмолаєва М. [4], Єршова Н. [4], Літвінова В. [5], Панекін Г. [5], Тютюнник С. [4], Токаренко В. [16], Школьніков В.І. [17]. Але тематика не втрачає своєї актуальності та потребує подальшого вивчення.

Зв'язок роботи з науковою темою. Кваліфікаційна робота виконувалася в межах науково-дослідної теми Сумського національного аграрного університету кафедри обліку і оподаткування: «Теоретичні, методологічні та практичні аспекти

трансформації формування та аудиту обліково-звітної компоненти управління підприємств (установ, організацій) в транспарентних умовах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0122U001378).

Мета і завдання дослідження. Метою написання кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-практичних аспектів обліку і контролю грошових коштів підприємця.

Досягнення ідентифікованої мети обумовило необхідність постановки та вирішення комплексу завдань:

- дослідити сутність, функції, значення грошових коштів;
- охарактеризувати законодавчо-нормативне регулювання обліку грошових коштів ФОП та використання РРО;
- обґрунтувати особливості контролю діяльності ФОП та його грошових коштів;
- провести оцінку індикаторів діяльності фізичної особи-підприємця;
- оцінити практичні аспекти обліку грошових коштів у підприємця;
- деталізувати специфіку звітування ФОП;
- запропонувати еквайрінг для впровадження у діяльність ФОП;
- обґрунтувати доцільність аутсорсингу обліку грошових коштів ФОП;
- конкретизувати особливості самоаудиту ФОП.

Об'єктом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку, оподаткування і контролю грошових коштів підприємців

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів, пов'язаних з обліком, оподаткуванням і контролем грошових коштів.

Методи дослідження. У процесі дослідження теоретико-практичних основ обліку і контролю грошових коштів підприємців використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що забезпечило комплексність, системність і обґрунтованість отриманих результатів. Теоретичні аспекти дослідження базуються на застосуванні методів аналізу та синтезу, індукції й дедукції, що дозволило узагальнити наукові підходи до трактування економічної

сутності грошових коштів, їх ролі в системі обліку та фінансового контролю підприємницької діяльності.

Для систематизації нормативно-правових актів, що регулюють облік і контроль грошових коштів підприємців, використано методи порівняння та класифікації, які дали змогу визначити особливості їх застосування залежно від організаційно-правової форми та режиму оподаткування. Метод логічного узагальнення застосовано для формування висновків щодо сучасних тенденцій розвитку облікових і контрольних процедур.

Практичну частину дослідження побудовано з використанням методів економічного аналізу, зокрема горизонтального та структурного аналізу грошових потоків, що дало змогу оцінити динаміку, структуру та ефективність використання грошових коштів підприємців. Методи документального контролю, спостереження та вибіркової перевірки застосовано з метою оцінки повноти, своєчасності та достовірності відображення операцій з грошовими коштами в обліку та звітності.

Крім того, у дослідженні використано абстрактно-логічний метод для формування теоретичних узагальнень і розроблення пропозицій щодо вдосконалення обліку та контролю грошових коштів підприємців, а також графічний метод для наочного подання аналітичних результатів. Сукупне застосування зазначених методів забезпечило досягнення поставленої мети дослідження та достовірність отриманих наукових висновків.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становлять закони, положення, стандарти, наукові праці вітчизняних вчених, дані річної фінансової звітності досліджуваного підприємця за період 2022 – 2024 рр., облікові дані підприємця.

Елементи наукової новизни. Результати наукового дослідження мають елементи наукової новизни та полягають в наступному:

удосконалено:

- підхід до організації контролю діяльності ФОП третьої групи, що ґрунтується на поєднанні зовнішнього державного та внутрішнього контролю з

урахуванням чинної нормативно-правової бази, що сприяє підвищенню прозорості грошових операцій і достовірності податкової звітності;

- облікове забезпечення руху грошових коштів ФОП, з урахуванням галузевих особливостей лісопильної діяльності та виробництва дерев'яної тари, застосування касового методу визнання доходів і специфіки документального підтвердження грошових операцій;

- підходи до організації самоаудиту (самоконтролю) грошових коштів ФОП, шляхом визначення основних напрямів перевірки готівкових і безготівкових розрахунків, операцій з платіжними картками, інтернет-еквайрінгом та відповідності облікових даних первинним і фіскальним документам;

дістало подальшого розвитку:

- узагальнення системи законодавчо-нормативного регулювання обліку грошових коштів ФОП в Україні, з акцентом на інтеграцію податкових, фінансово-правових і облікових норм та визначення ролі РРО і ПРРО як ключових інструментів фіскалізації грошових розрахунків;

- практичне застосування аналітичних процедур оцінки податкового навантаження ФОП, шляхом дослідження динаміки єдиного податку в умовах зростання доходів за незмінної податкової ставки, що дозволило обґрунтувати закономірності формування податкових зобов'язань підприємця;

- методичні засади формування та подання податкової звітності ФОП третьої групи, з урахуванням використання електронного кабінету платника податків як інструменту цифровізації податкового адміністрування та підвищення ефективності взаємодії з контролюючими органами;

- розширення наукових положень щодо організації обліку грошових коштів з використанням інтернет-еквайрінгу у діяльності ФОП, шляхом систематизації етапів визнання доходу, обліку комісій еквайра, транзитних коштів та поєднання електронної і банківської документації;

- науково-методичні підходи до застосування аутсорсингу облікових функцій у діяльності ФОП, що обґрунтовують його роль як інструменту мінімізації

податкових і фінансових ризиків та підвищення ефективності управління підприємницькою діяльністю в умовах цифровізації.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути прийняті до впровадження в освітній процес, а також в практичну діяльність досліджуваного підприємства.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, наукові положення та висновки, які представлені в роботі, одержані здобувачем вищої освіти особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були обговорені на науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукраїнській науковій конференції студентів і аспірантів, присвяченій Міжнародному дню студента (17-21 листопада 2025 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 18 листопада 2025 р.).

Публікації. Основні результати кваліфікаційної роботи викладено у 2 наукових працях загальним обсягом 0,5 ум. друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи - 70 сторінка, робота містить 10 таблиць, 24 рисунки. Список використаних джерел налічує 28 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

1.1 Грошові кошти: сутність, функції та значення

Грошові кошти розглядаються як економічна категорія, яка відображає універсальний засіб платежу, міру вартості та засіб нагромадження, що реалізується в двох взаємопов'язаних формах - готівковій та безготівковій - та включає сучасні електронні засоби платежу. З бухгалтерської точки зору грошові кошти охоплюють готівку в касі, кошти на поточних рахунках, а також еквіваленти грошових коштів - короткострокові, високоліквідні інвестиції, що легко конвертуються в визначену суму грошей без істотного ризику зміни вартості. Це трактування узгоджується з міжнародними принципами складання звітності, які визначають грошові потоки як притоки та відтоки грошових коштів та їх еквівалентів [21].

У науково-методологічному аспекті сутність грошових коштів розкривається через їх функціональну роль у кругообігу підприємницького капіталу: грошові засоби формують ліквідні ресурси, які забезпечують поточну платоспроможність, фінансування операційної діяльності та реалізацію інвестиційних і фінансових рішень. Теоретичні підходи останніх років акцентують також на динамічній природі грошових потоків як ключовому індикаторі фінансового стану суб'єкта господарювання й ефективності управління ліквідністю [23].

У діяльності фізичної особи - підприємця грошові кошти виконують низку взаємозалежних функцій (рисунки 1.1).

Грошові кошти є універсальною економічною категорією, що виконує системоутворювальну роль у функціонуванні суб'єктів господарювання та забезпечує безперервність відтворювальних процесів. Їх функціональна місія полягає у забезпеченні руху вартості в межах господарської діяльності,

трансформації доходів і витрат, а також у створенні фінансових передумов для стабільного розвитку економічної системи на мікро- та макрорівнях.

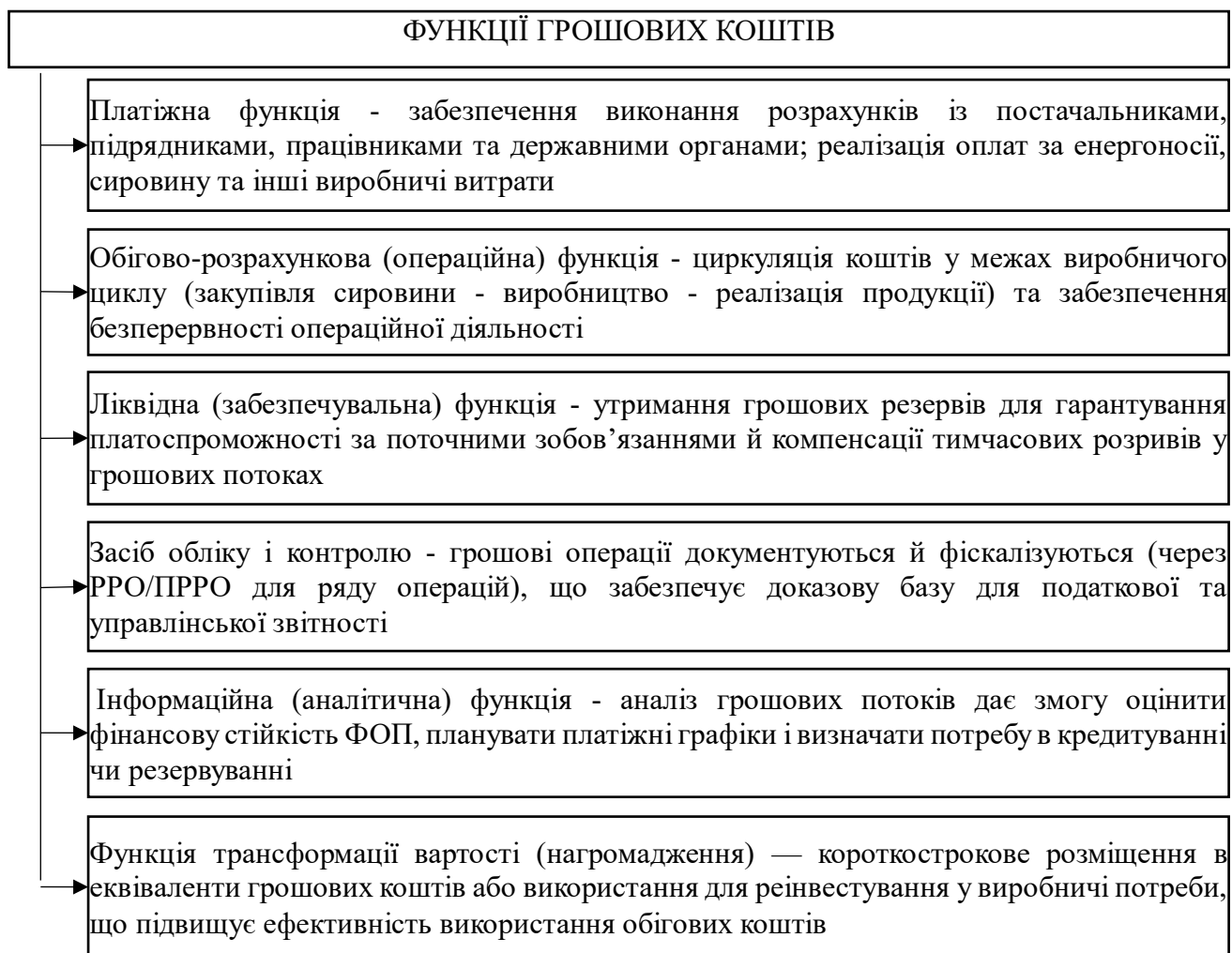

Рисунок 1.1 - Функції грошових коштів

**Джерело: складено автором за матеріалами [1, 13, 21, 26].*

Функціональна місія грошових коштів полягає не лише у виконанні класичних економічних функцій, а й у формуванні інформаційної та управлінської бази для ефективного функціонування суб'єктів господарювання. Саме комплексна реалізація цих функцій забезпечує фінансову стійкість, ліквідність і керованість господарської діяльності в сучасних умовах економічного розвитку.

Грошові кошти відіграють важливу роль у діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта, адже вони багатofункціональні і їх значення не можна

однозначно оцінити. У таблиці 1.1 подано узагальнену характеристику значення грошових коштів у діяльності ФОП.

Таблиця 1.1 – Значення грошових коштів у діяльності ФОП

Ідентифікаційна ознака значення	Обґрунтування
Економічне значення	Грошові кошти є базовою економічною категорією, що забезпечує безперервність кругообігу капіталу ФОП, трансформацію ресурсів у готову продукцію та реалізацію результатів підприємницької діяльності.
Фінансове значення	Наявність і ефективне управління грошовими коштами визначають рівень платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості ФОП, а також здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання.
Облікове значення	Грошові кошти виступають ключовим об'єктом бухгалтерського та податкового обліку, оскільки саме за фактом їх надходження формується дохід ФОП на спрощеній системі оподаткування.
Податкове значення	Облік грошових коштів забезпечує правильність визначення податкової бази, розрахунку єдиного податку та дотримання принципів повноти й достовірності податкової звітності.
Контрольне значення	Операції з грошовими коштами є основою внутрішнього контролю та самоаудиту ФОП, оскільки їх документальне підтвердження дозволяє виявляти помилки, порушення платіжної дисципліни та фінансові ризики.
Управлінське значення	Інформація про рух грошових коштів використовується для планування грошових потоків, прийняття управлінських рішень щодо інвестування, оптимізації витрат і вибору платіжних інструментів.
Інформаційно-аналітичне значення	Дані про грошові надходження та витрати формують інформаційну базу для фінансового аналізу, оцінки ефективності діяльності та прогнозування результатів господарювання ФОП.
Правове значення	Облік і документування грошових операцій забезпечують дотримання вимог законодавства у сфері розрахунків, застосування РРО/ПРРО та використання платіжних сервісів.
Стратегічне значення	Грошові кошти створюють фінансові передумови для розвитку та масштабування діяльності ФОП, розширення виробничих потужностей і підвищення конкурентоспроможності.

**Джерело: складено автором за матеріалами [5, 15, 16, 25].*

Грошові кошти є ключовим ресурсом у діяльності фізичної особи – підприємця, оскільки вони забезпечують безперервність господарських процесів, фінансову стабільність та можливість реалізації підприємницьких ініціатив. Їх наявність і раціональне використання визначають рівень платоспроможності ФОП, здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання перед державою, контрагентами та працівниками, а також підтримувати належний рівень ділової репутації.

Важливість грошових коштів проявляється у забезпеченні оперативних розрахунків, формуванні доходу та фінансового результату, а також у створенні умов для розвитку та масштабування підприємницької діяльності. Контроль за рухом грошових потоків дозволяє ФОП мінімізувати фінансові ризики, уникати касових розривів і забезпечувати відповідність діяльності вимогам чинного законодавства, зокрема у сфері оподаткування та застосування розрахункових операцій [23, 27].

Узагальнюючи, грошові кошти виступають не лише засобом обігу і платежу, а й важливим об'єктом обліку, аналізу та контролю, що формує інформаційну основу для прийняття управлінських рішень. Ефективна організація обліку та контролю грошових коштів є необхідною умовою фінансової дисципліни, прозорості та сталого функціонування ФОП у сучасному економічному середовищі.

1.2 Характеристика законодавчо-нормативного регулювання обліку грошових коштів ФОП та використання РРО

Законодавчо-нормативне регулювання обліку грошових коштів фізичних осіб – підприємців (ФОП) в Україні ґрунтується на поєднанні податкових, фінансово-правових і облікових норм, спрямованих на забезпечення прозорості розрахункових операцій, повноти формування доходів та належного контролю за рухом грошових ресурсів. Особливе значення в цій системі належить регулюванню застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та програмних РРО (ПРРО), які є інструментом фіскалізації готівкових і безготівкових платежів.

Ключову роль у регламентації обліку грошових коштів ФОП відіграє Податковий кодекс України, який визначає порядок визнання доходів платників єдиного податку, зокрема ФОП третьої групи. Згідно з його положеннями, об'єктом оподаткування є дохід, визначений за касовим методом, тобто за фактом надходження грошових коштів у готівковій або безготівковій формі. Таким чином, нормативне регулювання безпосередньо пов'язує облік грошових коштів із формуванням податкових зобов'язань [6].

Правові засади здійснення готівкових і безготівкових розрахунків регламентуються також законами України у сфері платіжних послуг і нормативними актами Національного банку України, які встановлюють правила ведення касових операцій, використання платіжних інструментів, відкриття та обслуговування банківських рахунків ФОП. Ці норми формують методологічну основу для обліку руху грошових коштів і визначають вимоги до документального підтвердження розрахункових операцій.

Окреме місце в системі нормативного регулювання посідає Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», який визначає обов'язковість застосування РРО/ПРРО, порядок фіскалізації розрахунків, формування фіскальних чеків і звітності. Використання РРО/ПРРО є важливим елементом контролю за обігом грошових коштів ФОП, оскільки забезпечує автоматизовану фіксацію розрахункових операцій і створює доказову базу для податкового контролю [12].

Нормативні акти Державної податкової служби України деталізують порядок реєстрації, застосування та облікового відображення операцій, здійснених через РРО/ПРРО, а також вимоги до зберігання фіскальних звітів і електронних даних. У контексті обліку грошових коштів ці положення спрямовані на забезпечення узгодженості між даними фіскалізованих розрахунків, банківськими виписками та обліковими регістрами ФОП.

Законодавчо-нормативне регулювання обліку грошових коштів ФОП та використання РРО/ПРРО формує цілісну систему правових і методичних вимог, що забезпечує прозорість грошових потоків, правильність визначення податкових зобов'язань і підвищення рівня фінансового контролю. Дотримання зазначених норм є необхідною передумовою ефективної та правомірної підприємницької діяльності ФОП в умовах сучасної цифрової економіки.

У таблиці 1.2 узагальнено нормативне регулювання використання РРО/ПРРО ФОП 3 групи.

Таблиця 1.2 - Нормативне регулювання використання РРО/ПРРО ФОП 3 групи

Нормативно-правовий акт	Сфера регулювання	Ключові положення щодо ФОП 3 групи	Значення для обліку грошових коштів
Податковий кодекс України	Оподаткування діяльності ФОП	Визначає порядок застосування спрощеної системи оподаткування, об'єкт оподаткування (дохід за касовим методом), обов'язок фіскалізації розрахунків у передбачених випадках	Забезпечує нормативний зв'язок між надходженням грошових коштів і формуванням податкової бази
Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»	Використання РРО/ПРРО	Встановлює обов'язковість застосування РРО/ПРРО при здійсненні готівкових і безготівкових розрахунків, порядок фіскалізації та формування чеків	Забезпечує повноту та прозорість обліку грошових надходжень
Закон України «Про платіжні послуги»	Безготівкові розрахунки та еквайринг	Регламентує використання платіжних карток, електронних платіжних засобів та еквайрингу	Формує правову основу обліку еквайрингових операцій ФОП
Положення НБУ про ведення касових операцій	Готівкові розрахунки	Визначає правила приймання, зберігання та використання готівкових коштів ФОП	Забезпечує нормативні вимоги до касової дисципліни
Порядок реєстрації та застосування РРО/ПРРО (накази ДПС)	Практика застосування РРО/ПРРО	Регламентує процедури реєстрації, програмного налаштування та звітності	Забезпечує методичну основу коректного відображення розрахункових операцій
Роз'яснення ДПС України	Податкове адміністрування	Уточнюють порядок застосування РРО/ПРРО ФОП 3 групи у практичних ситуаціях	Сприяють зниженню податкових ризиків та помилок в обліку
Адміністративна та фінансова відповідальність (КУпАП, ПКУ)	Контроль і санкції	Визначає відповідальність за порушення порядку застосування РРО/ПРРО	Підвищує дисципліну обліку грошових коштів

**Джерело: складено автором за матеріалами [6, 7, 12, 13,].*

Нормативне регулювання використання РРО/ПРРО ФОП 3 групи формує комплексну правову систему, спрямовану на фіскалізацію грошових розрахунків, забезпечення прозорості руху грошових коштів та достовірності податкового обліку. Виконання вимог законодавства щодо застосування РРО/ПРРО є необхідною

умовою правильного формування доходів, мінімізації податкових ризиків і забезпечення фінансової дисципліни ФОП.

1.3 Контроль діяльності ФОП та його грошових коштів

Контроль діяльності фізичної особи – підприємця третьої групи є важливим елементом системи управління, спрямованим на забезпечення законності, економічної доцільності та ефективності господарських операцій. Особливе значення у структурі контрольних процедур посідає контроль грошових коштів, оскільки саме рух грошових ресурсів визначає фінансовий результат діяльності ФОП та формує податкову базу на спрощеній системі оподаткування.

Актуальність контролю грошових коштів ФОП 3 групи зумовлена зростанням обсягів безготівкових розрахунків, активним використанням еквайрингу, обов'язковістю застосування РРО/ПРРО та підвищенням відповідальності за порушення податкової дисципліни. В умовах цифровізації обліку контроль виступає не лише інструментом виявлення порушень, а й превентивним механізмом мінімізації фінансових і податкових ризиків.

Залежно від суб'єктів здійснення контроль діяльності ФОП 3 групи поділяється на внутрішній і зовнішній. Внутрішній контроль реалізується безпосередньо підприємцем або залученим бухгалтером та охоплює перевірку повноти відображення доходів, правильності здійснення готівкових і безготівкових розрахунків, відповідності облікових даних первинним документам і банківським випискам. Зовнішній контроль здійснюється органами державної влади, зокрема податковими та фінансовими органами, і спрямований на перевірку дотримання норм законодавства у сфері оподаткування та застосування РРО/ПРРО.

За часом проведення контроль поділяється на попередній, поточний та наступний. Попередній контроль забезпечує оцінку доцільності та правомірності запланованих фінансових операцій, поточний контроль здійснюється в процесі виконання господарських операцій і спрямований на оперативне виявлення

відхилень, а наступний контроль дозволяє узагальнити результати діяльності та оцінити ефективність використання грошових коштів за певний період [14].

За методами здійснення контроль грошових коштів ФОП може бути документальним та фактичним. Документальний контроль базується на перевірці первинних документів, фіскальних чеків, звітів РРО/ПРРО, банківських виписок і податкової звітності. Фактичний контроль передбачає зіставлення документальних даних із реальним станом грошових коштів і розрахунків, зокрема шляхом інвентаризації касових залишків.

У контексті сучасних умов особливої актуальності набуває ризик-орієнтований контроль, який передбачає зосередження контрольних процедур на найбільш уразливих ділянках обліку грошових коштів, зокрема на операціях з інтернет-еквайрингом, готівковими розрахунками та комісіями платіжних сервісів. Такий підхід дозволяє оптимізувати контрольні ресурси та підвищити результативність управлінських рішень.

Отже, контроль діяльності ФОП 3 групи та його грошових коштів є необхідною умовою забезпечення фінансової дисципліни, дотримання законодавчих вимог і стабільного розвитку підприємницької діяльності. Системний і науково обґрунтований контроль сприяє підвищенню прозорості грошових потоків і формуванню достовірної інформаційної бази для управління.

Беззаперечно, контроль діяльності фізичної особи – підприємця третьої групи є складовою системи управління, що забезпечує відповідність господарської практики вимогам чинного законодавства, повноту обліку грошових коштів, достовірність податкової звітності та ефективність фінансового менеджменту. Системний підхід до організації контролю ґрунтується на поєднанні зовнішнього (державного) та внутрішнього контролю з урахуванням нормативно-правових вимог України.

Організація контролю діяльності ФОП 3 групи регламентується низкою ключових нормативних актів, що визначають предмет, порядок, суб'єктів і методи контролю:

1. ПКУ встановлює загальні принципи податкового контролю, обов'язки платників податків щодо своєчасного, повного та достовірного декларування доходів, контролю за правильністю обчислення та сплати податків. У ПКУ також визначено обов'язки контролюючих органів щодо перевірки податкової звітності та здійснення камеральних і фактичних перевірок [6].

2. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» регламентує обов'язковість застосування РРО/ПРРО у розрахунках, що безпосередньо пов'язано з фіскалізацією грошових операцій ФОП; забезпечує прозорий облік розрахункових операцій та їх автоматичну реєстрацію для потреб контролю [12].

3. Закон України «Про платіжні послуги» встановлює правові основи безготівкових розрахунків та вимоги до платіжних сервісів, що є важливою складовою контролю безготівкових грошових потоків ФОП [13].

4. Постанови та положення НБУ про касові операції містять вимоги щодо організації касового обліку ФОП, встановлення лімітів, ведення касових книг та порядку взаємодії із системою фіскалізації доходів [7].

5. Нормативні документи ДПС щодо РРО/ПРРО регламентують порядок реєстрації та застосування фіскальних програмних реєстраторів, вимоги до звітності та зберігання фіскальних документів, що є обов'язковою умовою організації контролю грошових коштів.

До організаційних методів контролю належать:

- звірка облікових даних із банківськими виписками, що дозволяє забезпечити коректність відображення безготівкових надходжень і платежів;
- перевірка фіскальних чеків та Z-звітів РРО/ПРРО для підтвердження законності та прозорості розрахункових операцій;
- інвентаризація касових залишків та документів, яка є обов'язковим елементом контролю готівкових коштів;
- аналітичні звіти щодо руху грошових коштів, що дозволяють оцінити ліквідність, платоспроможність та дотримання грошової дисципліни.

Організація контролю діяльності ФОП 3 групи повинна ґрунтуватися на чіткій нормативно-правовій основі (ПКУ, закони про РРО/ПРРО та платіжні послуги, нормативні акти НБУ і ДПС), поєднувати зовнішні державні перевірки з внутрішніми процедурами контролю, та застосовувати сучасні методи верифікації грошових операцій. Такий підхід забезпечує не лише відповідність законодавчим вимогам, а й підвищує якість управлінських рішень у сфері фінансів та обліку.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ФОП

2.1 Оцінка індикаторів діяльності фізичної особи-підприємця

ФОП “ДенисенкоТ.Б.” є субєктом підприємницької діяльності, офіційною податковою адресою якої є Сумська обл., Конотопський район, Кролевецька територіальна громада, вул. Шевченка, буд. 20, кв. 1.

Діяльність підприємця імплементується за наступними КВЕД (рисунок 2.1).

Рисунок 2.1 – Економічне кодування діяльності підприємця

**Джерело: складено автором за матеріалами ФОП.*

Підприємницька діяльність фізичних осіб - підприємців у межах видів економічної діяльності КВЕД 16.10 та КВЕД 16.24 характеризується специфікою організації виробничих процесів, нормативно-правового регулювання, матеріально-технічного забезпечення та вимог до охорони праці й екологічної безпеки. Зазначені види діяльності належать до переробної промисловості та пов'язані з обробленням деревини як основного ресурсу виробництва.

На рисунку 2.2 конкретизовано ключові особливості здійснення підприємницької діяльності за кожним із ідентифікованим видом КВЕД, який зазначено було у процесі реєстрації підприємця, а також деталізовано спільні риси в контексті виконання завдань з урахування визначеного економічного кодування (рисунок 2.2).

Враховуючи інформацію рисунка 2.2, доцільно наголосити, що здійснення підприємницької діяльності ФОП за КВЕД 16.10 та 16.24 потребує поєднання

виробничо-технологічних знань, управлінських компетентностей та дотримання чинного законодавства, що зумовлює складність і багатовимірність даних видів економічної діяльності в сучасних умовах господарювання.

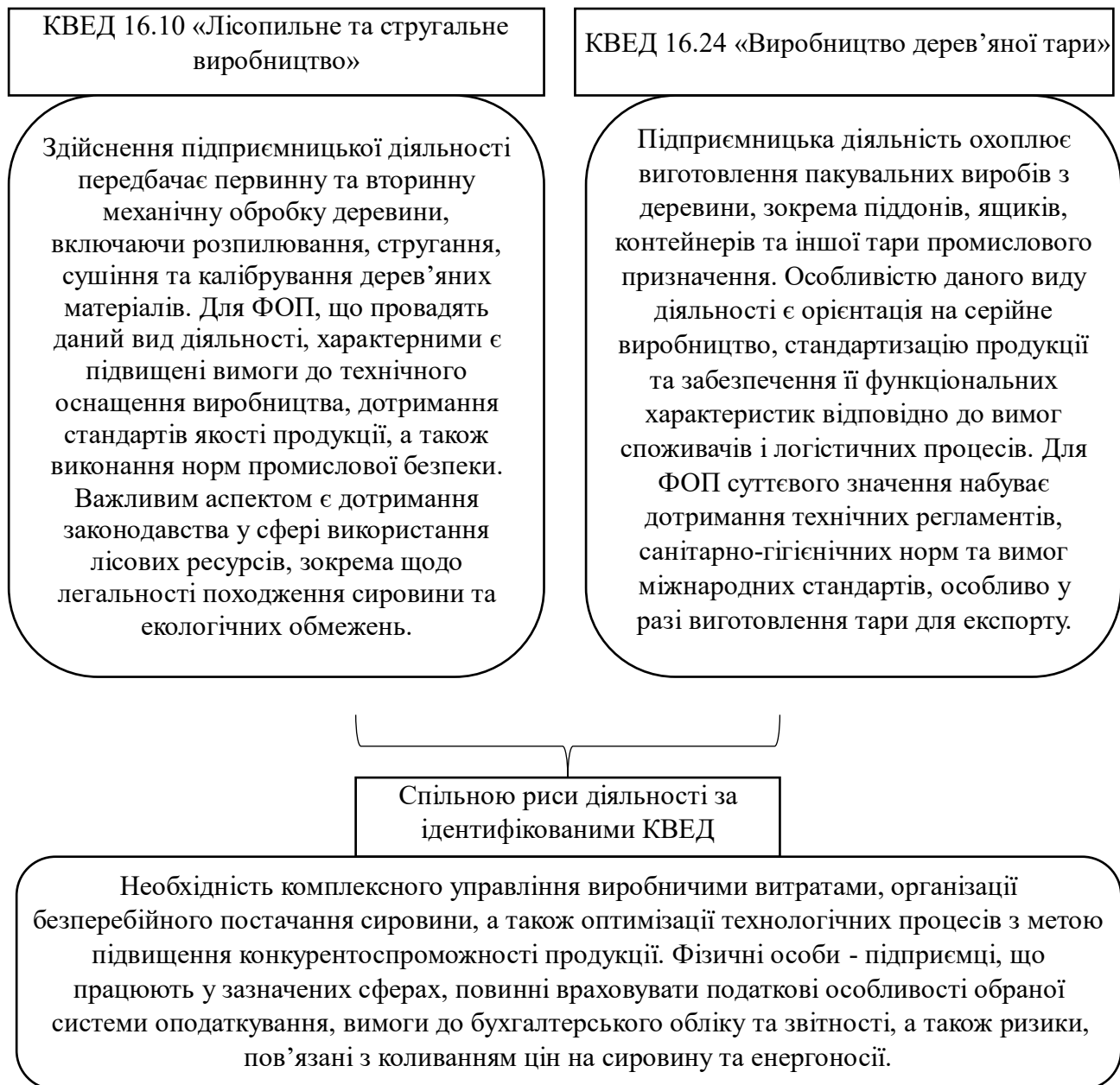

Рисунок 2.2 – Ідентифікація ключових особливостей здійснення підприємницької діяльності ФОП за обраним видом КВЕД

**Джерело: складено автором*

На рисунку 2.3 узагальнено деталізацію виробництва продукції та наявності відповідного різновиду МТБ, яка забезпечує успішну реалізацію запланованої діяльності досліджуваного ФОП.

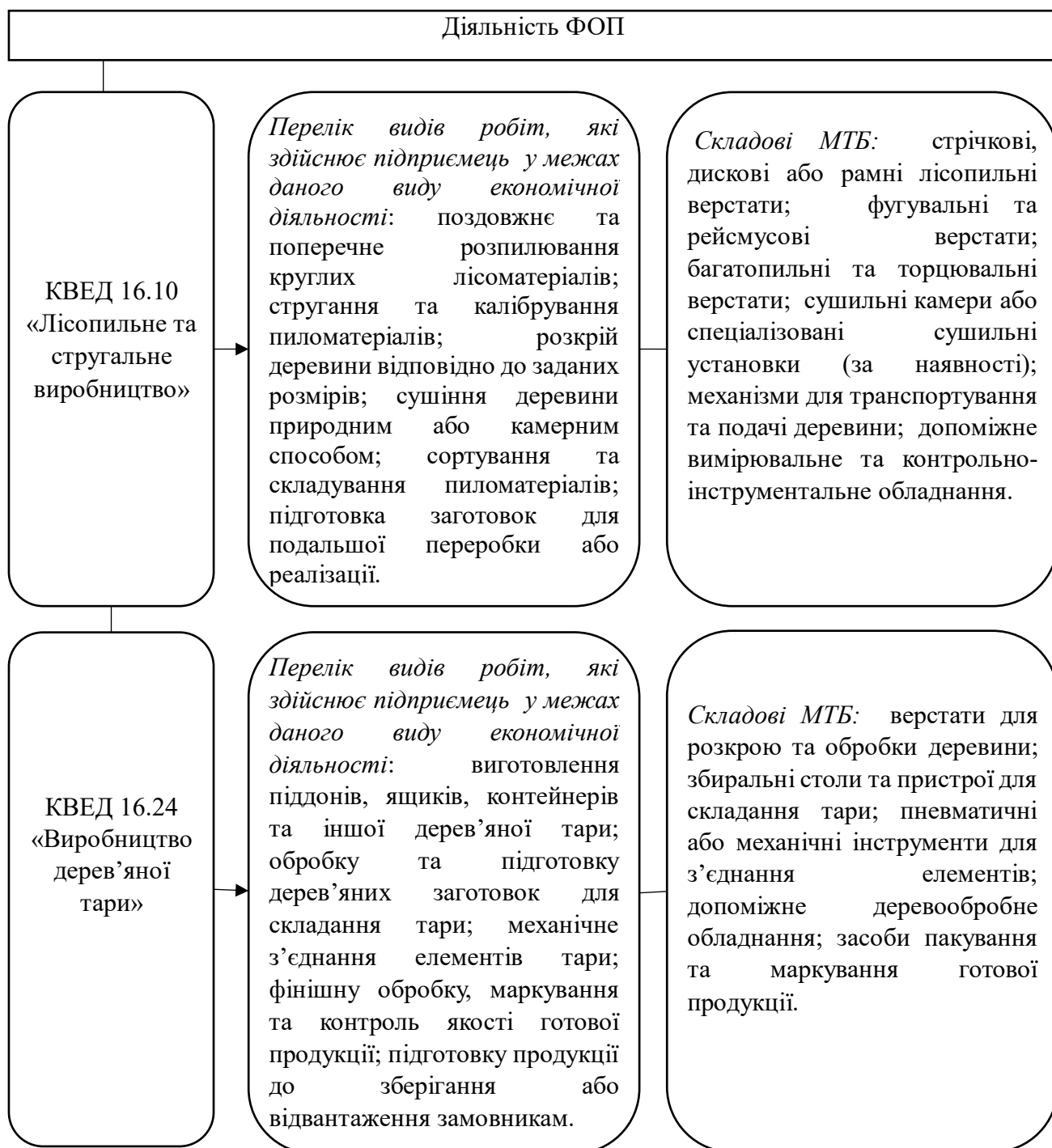

Рисунок 2.3 Узагальнена характеристика діяльності ФОК: види робіт та складові МТБ

**Джерело: складено автором/*

Отже, ефективність діяльності визначається рівнем технічного оснащення, раціональною організацією виробничих процесів, дотриманням чинного законодавства та впровадженням принципів ресурсозбереження.

Більш конкретно проаналізуємо діяльність фізичної особи з використанням ключових показників податкової звітності.

На рисунку 2.4 подано у динаміці за три звітні роки тенденцію зміни доходу, який отриманий підприємцем, і оподатковується.

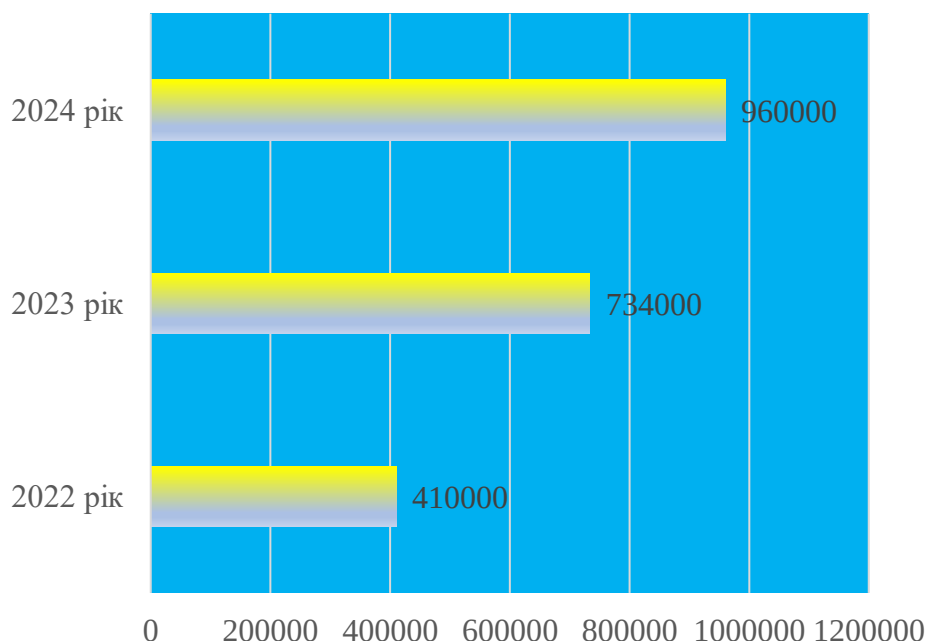

Рисунок 2.4 – Динаміка щорічного зростання загальної суми доходу, грн

**Джерело: складено автором.*

Дані рисунку 2.4 засвідчують щорічне зростання суми доходу, яка є основою для визначення розмірів визначення податку та збору, які потрібно сплатити до бюджету, а саме: у 2024 році – 960000 грн., що на 226000 грн більше, порівняно з 2023 роком, та на 550000 грн у порівнянні з 2022 роком.

На рисунку 2.5 подано у динаміці зміни загальної суми єдиного податку.

Наведені на рисунку 2.5 дані аналогічно мають тенденцію до зростання, що є закономірним, адже зростання загальної суми доходу, незмінність ставки єдиного податку, формують основу для того, що пропорційно щорічно зростає єдиний податок, а саме у 2024 році порівняно з 2023 року збільшення на 75052 грн., а у значення 2024 року у порівнянні з 2022 року – на 12936 грн.

На рисунку 2.6 подано у динаміці річну загальну суму військового збору .

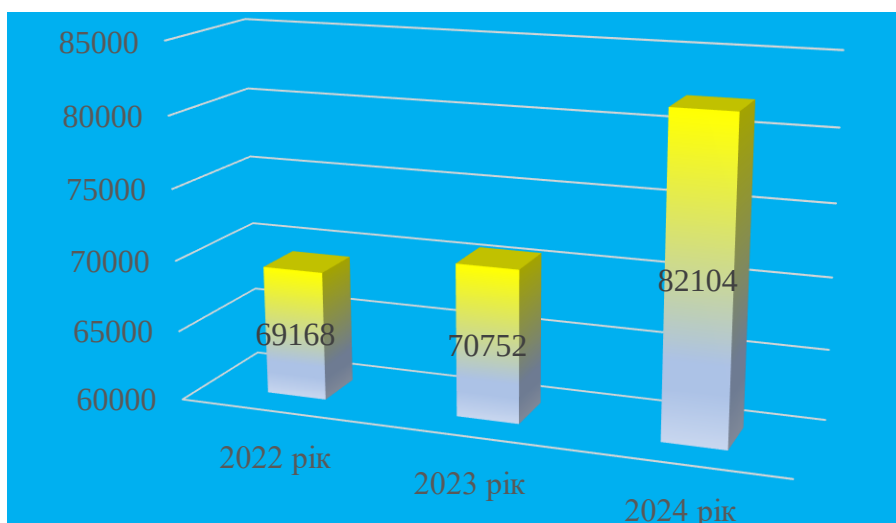

Рисунок 2.5 – Динаміка значень річного розміру єдиного податку, грн

**Джерело: складено автором.*

Відповідно до даних рисунку 2.6 сума, яка щорічно підлягає сплаті військового збору до бюджету закономірно має тенденцію до зростання, а саме: у 2024 році даний індикатор склав 9600 грн., що на 5500 грн. більше в порівнянні з 2022 роком.

Сума військового збору, яка підлягає сплаті до бюджету

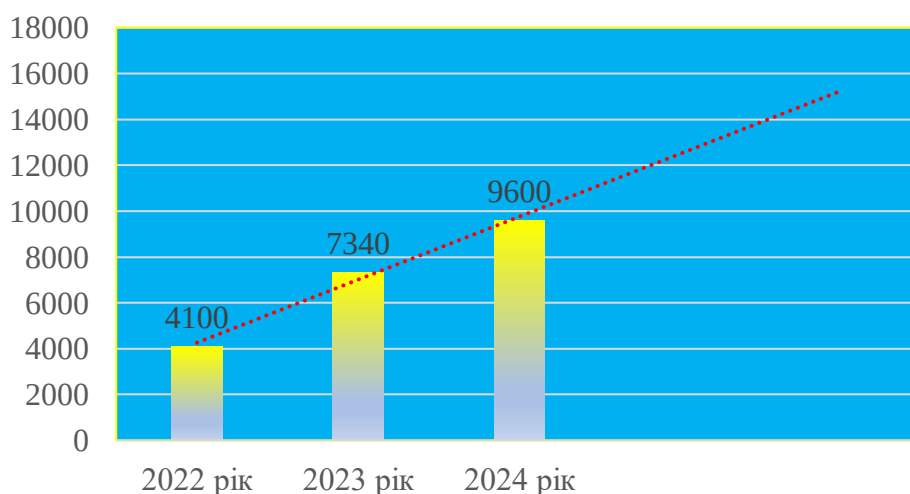

Рисунок 2.6 - Сума військового збору, яка підлягає сплаті до бюджету, грн.

**Джерело: складено автором*

Враховуючи складність розвитку бізнесу в регіоні, який розташований в прикордонній області, доцільно зазначити, що в цілому результативні оціночні показники є задовільними.

2.2 Практичні аспекти обліку грошових коштів у підприємця

ФОП “Денисенко Т.Б.” облік грошових коштів, які надходять та використовуються у процесі здійснення підприємницької діяльності організовують наступним чином. На рисунку 2.7 узагальнені з урахуванням специфічних особливостей реалізації підприємницької діяльності, вимоги до облікового забезпечення.

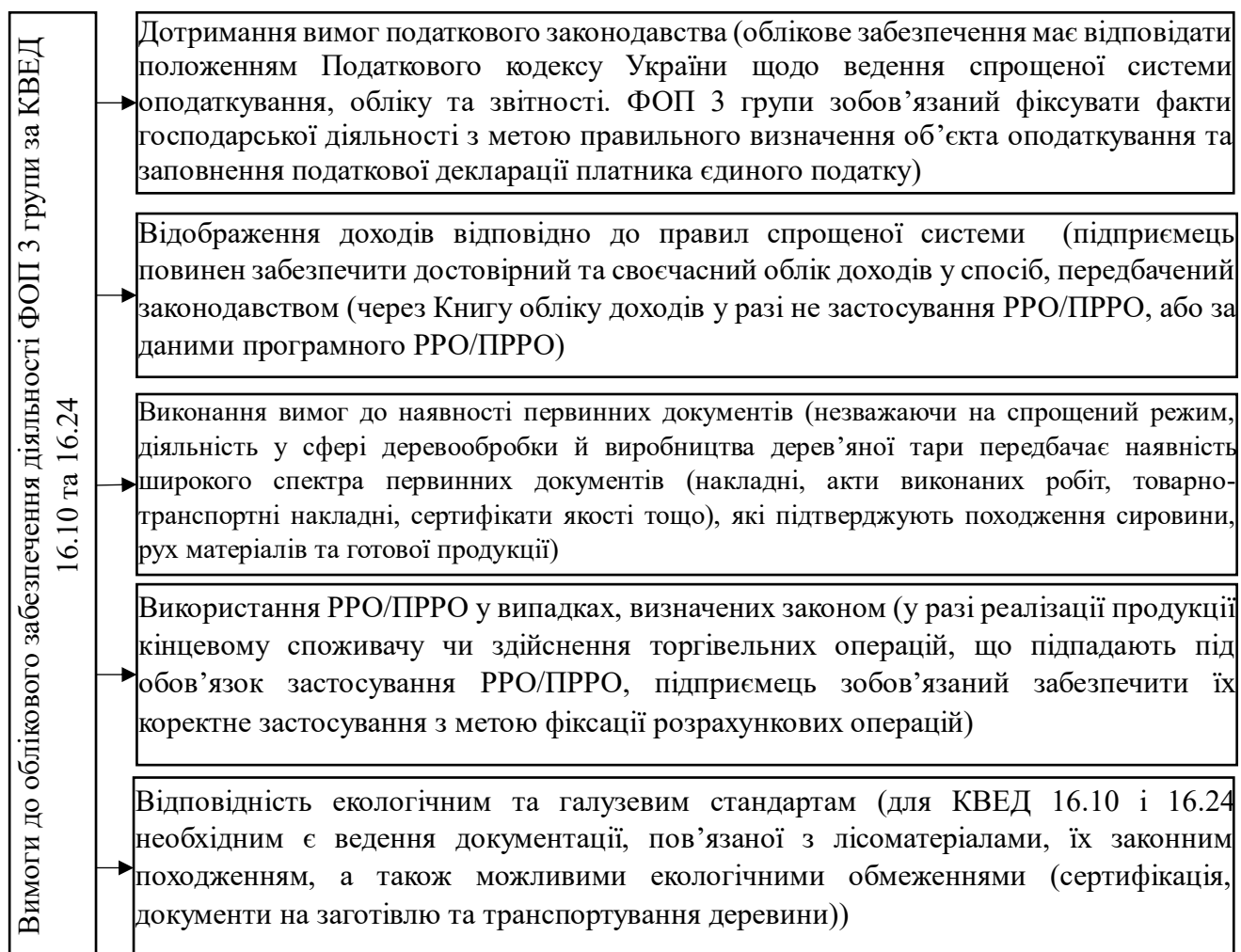

Рисунок 2.7 - Вимоги до облікового забезпечення діяльності ФОП

**Джерело: складено автором.*

Облікове забезпечення виступає ключовим інструментом формування достовірної, повної та своєчасної інформації про фінансово-господарські процеси, що відбуваються в межах підприємницької діяльності ФОП. Принципи облікового забезпечення, забезпечують системність відображення операцій, характерних для деревообробної сфери, яка вирізняється значною матеріаломісткістю, сезонністю заготівлі сировини та підвищеними ризиками втрат і відходів виробництва. Їх дотримання сприяє коректному формуванню податкової бази, обґрунтованому визначенню фінансового результату та мінімізації податкових і фінансових ризиків.

На рисунку 2.8 узагальнено характеристику ключових принципів облікового забезпечення.

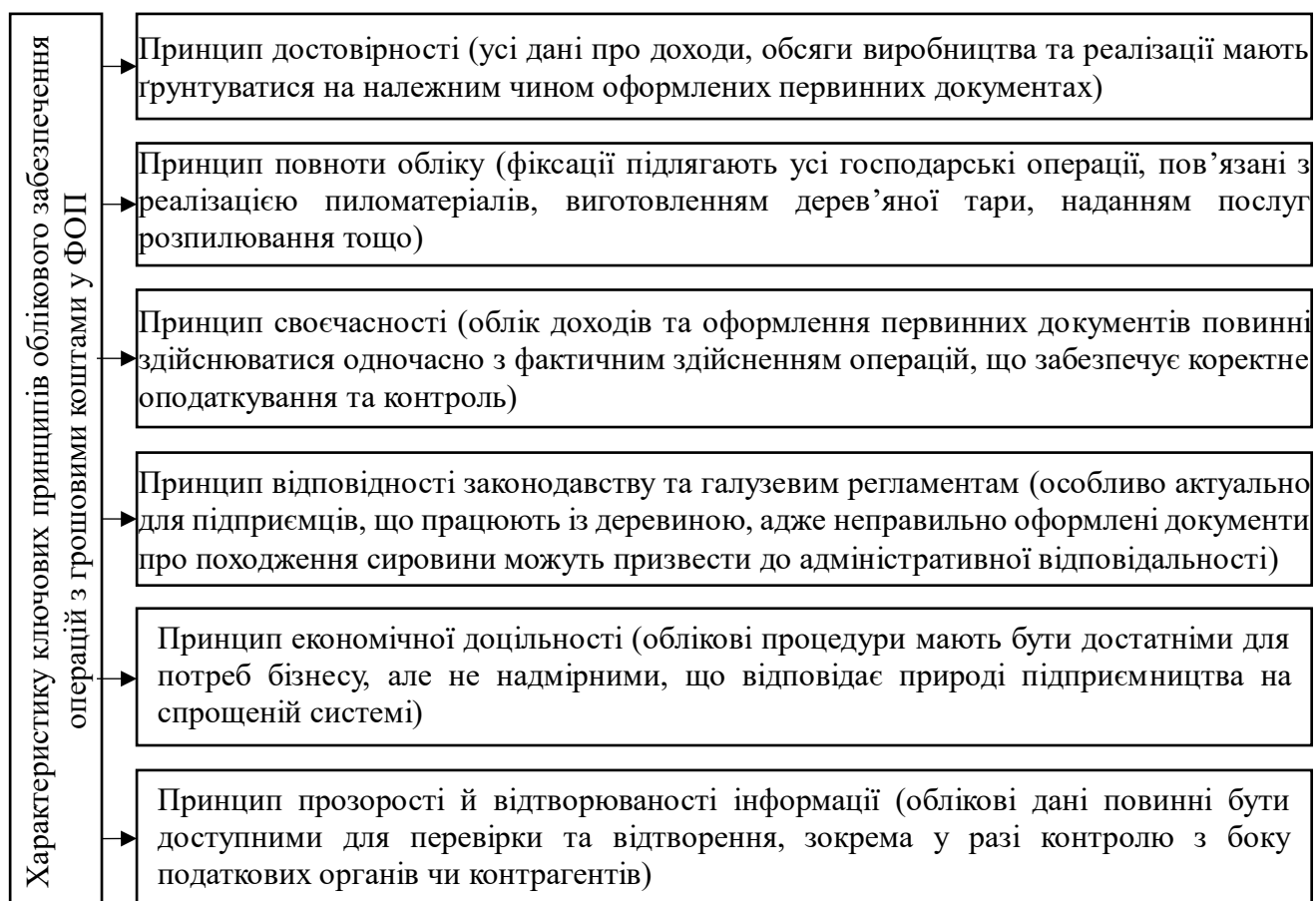

Рисунок 2.8 - Характеристику ключових принципів облікового забезпечення операцій з грошовими коштами у ФОП

**Джерело: складено автором.*

У контексті дослідження, варто також акцент зробити на завданнях облікового супроводження щодо грошових коштів, які враховують специфіку господарської діяльності ФОП (рисунок 2.9).

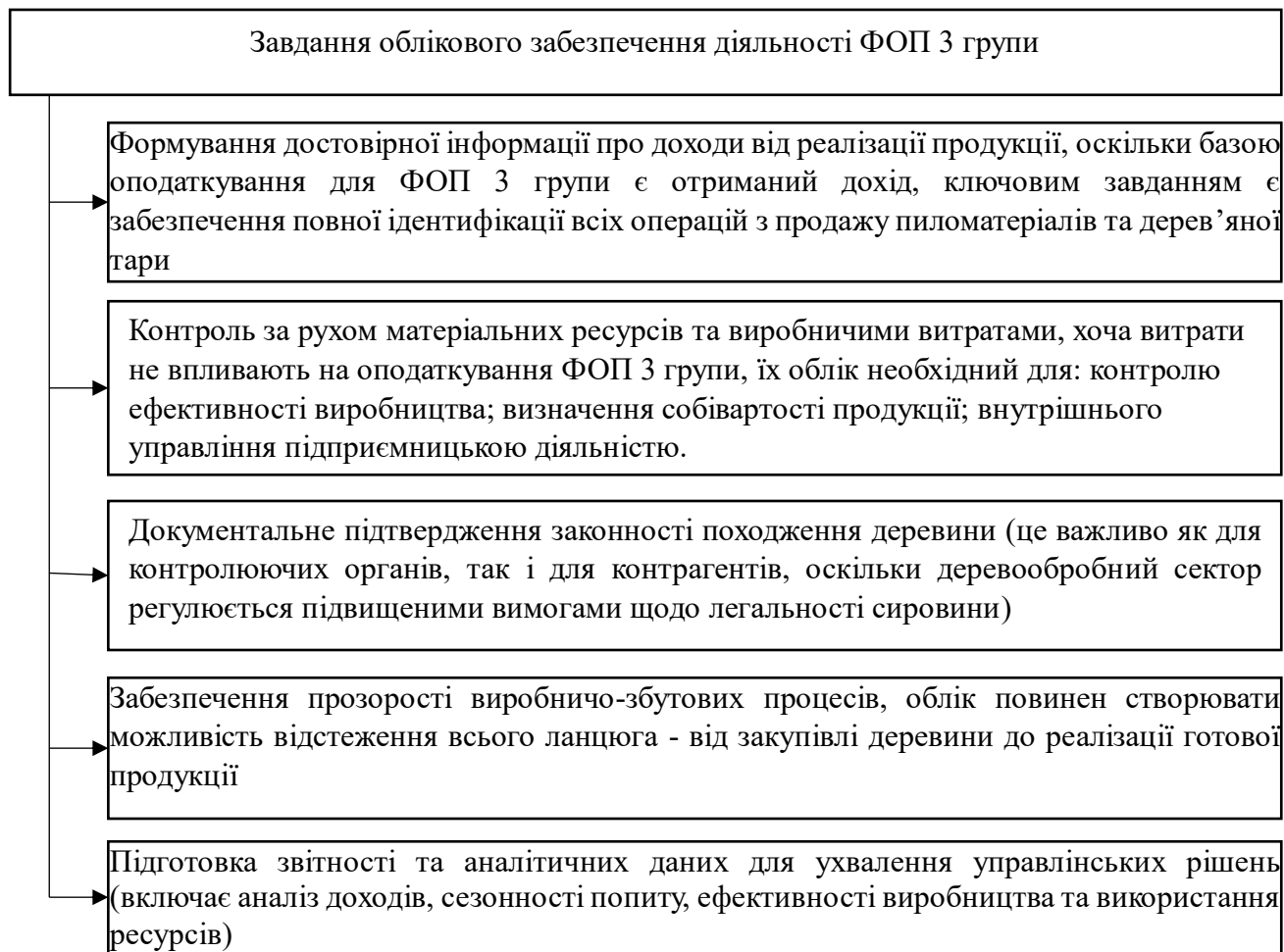

Рисунок 2.9 - Завдання облікового забезпечення діяльності ФОП 3 групи

**Джерело: складено автором.*

Організація облікового супроводу грошових коштів фізичної особи-підприємця, який функціонує на спрощеній системі оподаткування та займається виробництвом пиломатеріалів і дерев'яної тари, має низку специфічних особливостей, обумовлених технологією діяльності, характером розрахунків із контрагентами, а також регулятивними вимогами щодо обігу деревини.

Доцільно зазначити, що специфіка грошових коштів підприємця, який здійснює свою діяльність в контексті КВЕД 16.10 та КВЕД 16.24: домінування безготівкових розрахунків, адже у діяльності за переважають операції з

юридичними особами, що зумовлює значну частку безготівкового надходження коштів, що спрощує контроль за доходами та забезпечує чітку фіксацію фінансових потоків у банківських виписках; наявність змішаних форм розрахунків, поряд із безготівковими операціями можливі готівкові платежі, зокрема у разі реалізації продукції малим суб'єктам або фізичним особам, що потребує особливої уваги до правильності застосування РРО та ведення внутрішніх реєстрів готівки; нерівномірність надходження коштів, оскільки через сезонність заготівлі та попиту на пиломатеріали грошові потоки характеризуються нерівномірністю, що впливає на формування облікових даних та потребує постійного моніторингу платоспроможності.

Грошові потоки ФОП, який здійснює лісопилну діяльність та виробництво дерев'яної тари, формуються під впливом особливостей закупівлі деревини, технологічних процесів та збуту готової продукції. Схема грошових потоків може бути подана у вигляді послідовності основних надходжень та видатків, що відображають циклічність деревообробного виробництва. На рисунку 2.10 узагальнено схему грошових потоків у ФОП.

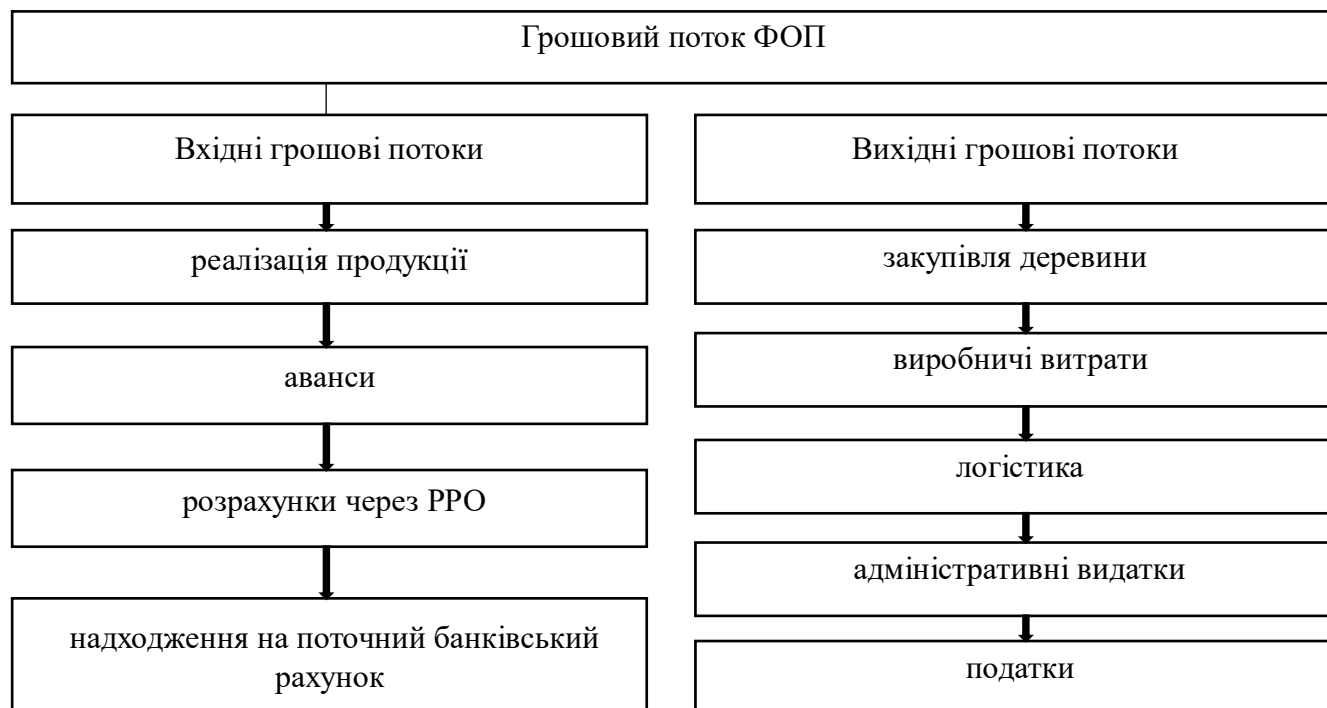

Рисунок 2.10 - Грошовий потік ФОП

**Джерело: складено автором.*

Враховуючи подано на рисунку 2.10 інформацію щодо руху грошових коштів, доцільно на рисунку 2.11 візуалізувати схематично цикл повернення коштів.

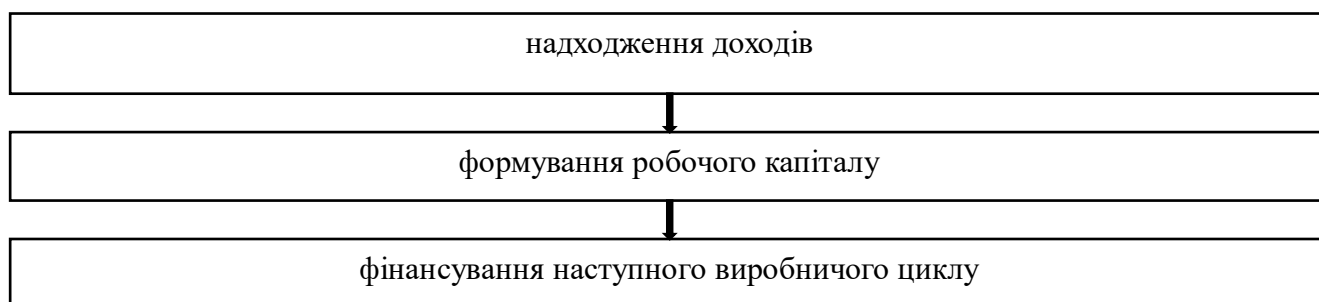

Рисунок 2.11 – Схематична візуалізація циклу повернення коштів

**Джерело: складено автором.*

Основною метою такого обліку є забезпечення контролю за рухом грошових коштів, правильне визначення бази оподаткування та дотримання вимог податкового законодавства.

ФОП третьої групи веде облік доходів у спрощеній формі без застосування повного бухгалтерського обліку. Облік грошових коштів ґрунтується на касовому методі, відповідно до якого доходом визнаються кошти, фактично отримані у грошовій або безготівковій формі на поточний рахунок чи до каси підприємця.

ФОП “ДенисенкоТ.Б.” здійснює безготівковий та готівковий грошових розрахунків. Готівкові розрахунки характеризуються безпосереднім отриманням грошових коштів від покупців у момент здійснення операції, що зумовлює необхідність суворого дотримання касової дисципліни та вимог щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО). Доходом у цьому випадку визнається фактично отримана готівка, яка підлягає своєчасному оприбуткуванню та документальному оформленню. Водночас готівкові розрахунки пов’язані з підвищеними ризиками порушення податкового законодавства та потребують додаткових витрат на організацію касового обліку.

Безготівкові розрахунки, своєю чергою, здійснюються шляхом перерахування коштів на поточний рахунок підприємця через банківські установи. Основною перевагою цієї форми є високий рівень прозорості фінансових операцій, що

спрощує облік грошових коштів і знижує ризики помилок при формуванні податкової бази. Доходом ФОП третьої групи при безготівкових розрахунках визнаються кошти, зараховані на банківський рахунок, що підтверджується банківськими виписками та платіжними документами.

У таблиці 2.1 узагальнено порівняльний аналіз готівкового та безготівкового грошового обігу ФОП 3 – ї групи.

Таблиця 2.1 - Порівняльний аналіз готівкового та безготівкового грошового обігу ФОП 3 – ї групи

Критерій порівняння	Готівковий грошовий розрахунок	Безготівковий грошовий розрахунок
Економічна сутність	Отримання грошових коштів у готівковій формі безпосередньо від покупця в момент здійснення господарської операції	Перерахування грошових коштів на поточний рахунок ФОП через банківські установи
Нормативне регулювання	Податковий кодекс України, нормативно-правові акти НБУ, законодавство щодо застосування РРО	Податковий кодекс України, банківське законодавство, нормативні акти НБУ
Момент визнання доходу	Дата фактичного отримання готівкових коштів	Дата зарахування коштів на поточний рахунок підприємця
Метод обліку доходів	Касовий метод	Касовий метод
Основні первинні документи	Фіскальний чек РРО, товарний чек, Z-звіт	Банківська виписка, платіжне доручення
Організація облікового процесу	Потребує ведення касової дисципліни, контролю за лімітами готівки та щоденного оприбуткування коштів	Забезпечує автоматизований облік на підставі банківських документів
Рівень прозорості операцій	Відносно нижчий через значний обсяг операцій із готівкою	Вищий завдяки банківському контролю та документальному підтвердженню
Податкові ризики	Підвищені ризики помилок та порушень касової дисципліни	Мінімізовані завдяки чіткому документуванню операцій
Витрати на організацію розрахунків	Додаткові витрати на РРО та забезпечення касового обліку	Витрати на банківське обслуговування
Доцільність застосування	Доцільний у сфері роздрібної торгівлі та надання послуг населенню	Доцільний у взаєморозрахунках із юридичними особами та при оптових операціях
Вплив на формування звітності	Ускладнює процес узагальнення даних у звітному періоді	Спрощує формування податкової та фінансової звітності

**Джерело: складено автором.*

При здійсненні розрахунку первинним документом в обліку є фіскальний чек РРО. Зазначений первинний документ підтверджує факт здійснення розрахункової

операції у готівковій або безготівковій формі із застосуванням платіжних інструментів. Фіскальний чек видає підприємець у процесі здійснення розрахунків у зв'язку з продажем виробів або за результатами виконання відповідних видів робіт, пов'язаних із лісопильним та стругальним виробництвом. Зазначений первинний документ виконує ряд функцій, характеристику яких подано на рисунку 2.12.

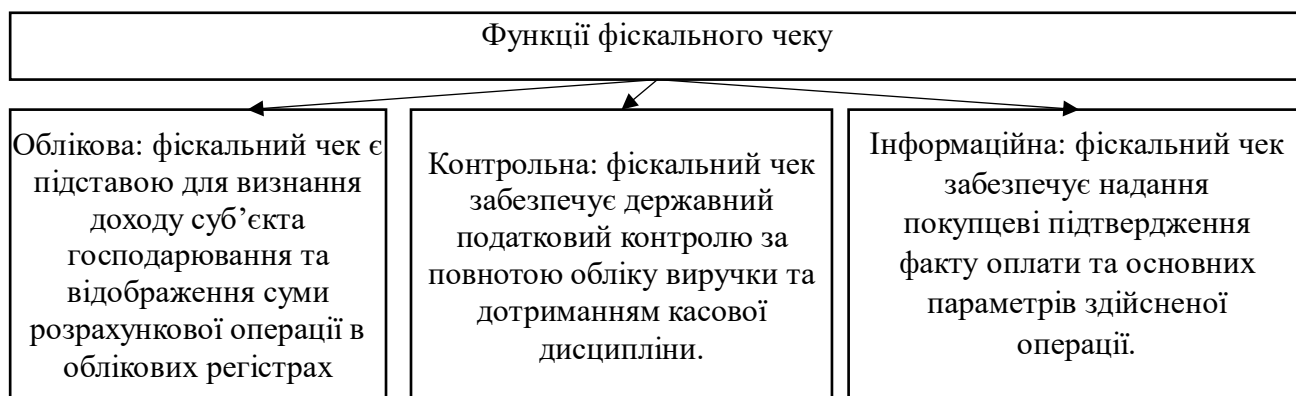

Рисунок 2.12 – Функції фіскального чеку

**Джерело: складено автором.*

Ключові реквізити фіскального чеку:

- найменування суб'єкта господарювання;
- фіскальний номер РРО;
- дату та час проведення операції;
- назва товару / продукції / вид робіт;
- сума розрахунку;
- форма оплати;
- фіскальний ознаковий реквізит.

Варто наголосити, що наявність даних реквізитів забезпечує юридичну значущість документа та можливість його використання як у сфері обліку, так і контролю.

Під час формування Z-звіту реєстратора розрахункових операцій здійснюється завершальний етап обробки інформації про розрахункові операції за відповідну зміну, що супроводжується виконанням двох взаємопов'язаних процедур. По-перше, узагальнені дані про всі проведені протягом зміни операції

фіксуються у фіскальній пам'яті апаратного або програмного РРО, що забезпечує їх незмінність і захист від коригування чи видалення. По-друге, після збереження зазначеної інформації відбувається обнулення оперативної пам'яті РРО, внаслідок чого поточні показники за зміну видаляються, оскільки вони вже перенесені до фіскальної пам'яті.

Z-звіт підлягає обов'язковому формуванню щоденно під час закриття зміни, але не пізніше 24:00, що забезпечує безперервність та достовірність обліку грошових розрахунків. Структурно Z-звіт містить сукупність узагальнених показників, зокрема загальні відомості про дату формування та обсяг касових операцій, дані про початковий залишок грошових коштів у касі, інформацію щодо руху готівки протягом звітного періоду, а також показник кінцевого залишку коштів на момент завершення зміни.

Сформовані Z-звіти підлягають обов'язковому зберіганню протягом трьох років (1095 днів) з дати подання податкової декларації, у якій вони були використані. Такий строк зберігання визначений пунктом 44.3 Податкового кодексу України та офіційними роз'ясненнями податкових органів і поширюється як на паперові, так і на електронні форми Z-звітів.

Коли розрахунки відбуваються безготівковим шляхом, відповідно використовується банківська виписка, яка забезпечує підтвердження факту зарахування грошових коштів на рахунок ФОП.

Основними реквізитами банківської виписки є:

- ідентифікаційна назва документа;
- часова конкретизація складання документа;
- банківські реквізити;
- реквізити ФОП (ПІБ, РНОКПП/ІПН) та номер рахунку у форматі IBAN;
- дата операції, яка призначена для фіксації моменту фактичного зарахування або списання коштів;
- ідентифікація кореспондента (найменування та код платника/отримувача);

- деталізація призначення платежу з конкретизацією змісту операції / виду продукції;
- дебет/кредит, що забезпечує відображення сум списання та надходження відповідно;
- вхідний залишок (сальдо) на початок періоду.
- обороти за період (загальна сума надходжень та списань).
- вихідний залишок на кінець періоду.
- валідаційна частина, тобто електронний підпис (у разі формування через клієнт-банк) або печатка/підпис відповідальної особи банку.

На рисунку 2.13 узагальнено характеристику ключових функцій, які виконує банківська виписка.

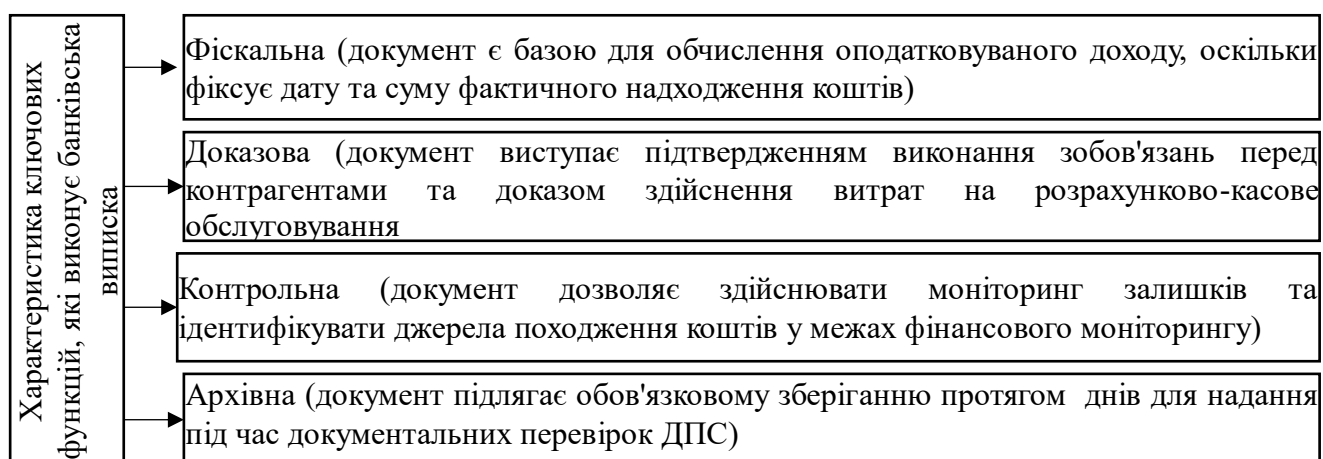

Рисунок 2.13 - Характеристика ключових функцій, які виконує банківська виписка

**Джерело: складено автором.*

Враховуючи, що досліджуваний ФОП для успішної реалізації різновидів своїх завдань щодо діяльності також здійснює закупівлю сировини, її транспортування, а також постачання та транспортування виготовленої продукції, відповідно використовуються наступні документи: договір поставки/купівлі-продажу (сировини), який забезпечує документальний супровід для виконання платежів щодо закупки; товарно-транспортну накладну на деревину, яка забезпечує підтвердження законності перевезення деревини та обсягу відвантаження;

накладну на відпуск готової продукції, що забезпечує документування реалізації пиломатеріалів і дерев'яної тари та формує первинну підставу для нарахування оплати та надходження коштів. Система первинних документів ФОП 3 групи у сфері деревообробки є складною, оскільки поєднує елементи фінансового, виробничого та екологічного контролю. Її ефективна організація забезпечує: достовірність обліку доходів; підтвердження законності походження деревини; документальний супровід усіх етапів виробництва; відповідність податковим та галузевим нормам. Охарактеризована систематизація первинних документів, які забезпечують повний обліковий супровід руху грошових коштів досліджуваного ФОП 3 групи у його підприємницькій діяльності, ієрархічно складається з чотирьох рівнів (рисунк 2.14).

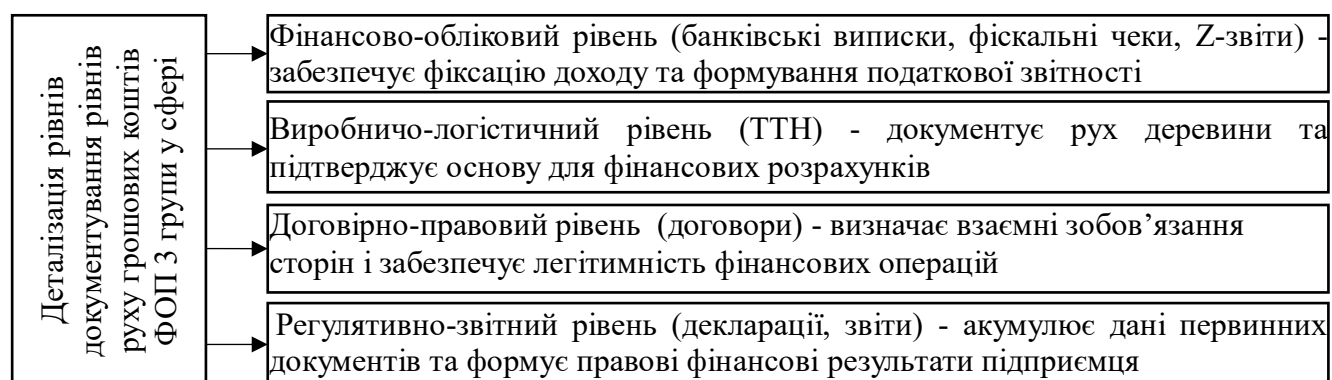

Рисунок 2.14 - Деталізація рівнів документування рівнів руху грошових коштів ФОП 3 групи у сфері деревообробки

Отже, підприємець забезпечує належну організацію обліку грошових коштів.

2.3 Звітування ФОП

ФОП “ДенисенкоТ.Б.” звітується щоквартальна з наростаючим підсумком. Досліджуваний підприємець є відповідальним платником. Варто зазначити, що функціонування податкової системи держави ґрунтується на сукупності базових податкових принципів, дотримання яких є необхідною та обов’язковою умовою законної підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців.

Податкові принципи визначають загальні засади оподаткування, забезпечують узгодженість інтересів держави та платників податків, а також сприяють стабільності й передбачуваності податкових правовідносин. Необхідність дотримання податкових принципів для фізичних осіб - підприємців зумовлена їх роллю як суб'єктів господарювання та учасників фінансово-бюджетних відносин. Виконання податкових принципів забезпечує правомірність нарахування та сплати податків, мінімізує податкові ризики, запобігає виникненню фінансових санкцій і податкових спорів. Крім того, дотримання податкових принципів сприяє формуванню прозорого підприємницького середовища, підвищенню рівня податкової дисципліни та довіри між платниками податків і контролюючими органами. Обов'язковість дотримання податкових принципів обумовлена їх нормативним закріпленням у ПКУ, який встановлює загальні правила оподаткування, обов'язкові для всіх платників податків незалежно від обраної системи оподаткування.

Порушення податкових принципів тягне за собою юридичну відповідальність у вигляді фінансових санкцій, адміністративних або інших заходів впливу, передбачених чинним законодавством. Діяльність ФОП 3 групи, що здійснюють виробничу діяльність у сфері лісопилного та стругального виробництва (КВЕД 16.10) і виготовлення дерев'яної тари (КВЕД 16.24), регулюється загальними принципами оподаткування, визначеними податковим законодавством України.

Застосування цих принципів забезпечує правову визначеність, рівні умови господарювання та стабільність податкових зобов'язань для підприємців виробничого профілю. На рисунку 2.15 узагальнено характеристику основних принципів ПКУ щодо оподаткування в контексті діяльності досліджуваного ФОП.

Дотримання податкових принципів фізичними особами — підприємцями є об'єктивною необхідністю та законодавчо закріпленим обов'язком, що сприяє ефективному функціонуванню податкової системи, захисту прав платників податків і забезпеченню стабільних надходжень до бюджету.

Характеристика основних принципів ПКУ щодо оподаткування в контексті діяльності досліджуваного ФОП 3 групи	Принцип загальності оподаткування передбачає обов'язок ФОП 3 групи сплачувати податки і збори, встановлені законодавством, відповідно до обраної системи оподаткування та наявних об'єктів оподаткування. Це означає, що доходи, отримані від діяльності з переробки деревини та виробництва дерев'яної тари, підлягають обов'язковому декларуванню та оподаткуванню на загальних підставах спрощеної системи.
	Принцип рівності та недопущення податкової дискримінації гарантує однакові податкові умови для всіх ФОП 3 групи незалежно від форми організації виробництва, місця здійснення діяльності чи походження капіталу. Для суб'єктів деревообробної галузі це забезпечує рівний доступ до спрощеної системи оподаткування та унеможливорює вибірковий підхід з боку контролюючих органів.
	Принцип невідворотності відповідальності означає, що у разі порушення податкового законодавства ФОП несуть відповідальність, визначену законом, незалежно від виду діяльності. Для підприємців за КВЕД 16.10 та 16.24 це актуалізує необхідність належного ведення обліку доходів, грошових коштів і податкової звітності з огляду на значні обсяги виробничих операцій.
	Принцип презумпції правомірності рішень платника податку забезпечує захист інтересів ФОП у ситуаціях неоднозначного тлумачення податкових норм. За наявності правової невизначеності рішення можуть прийматися на користь підприємця, що є важливим для виробничої діяльності, пов'язаної з різноманітними господарськими операціями.
	Принцип фіскальної достатності передбачає встановлення податкових зобов'язань з урахуванням потреб бюджету, що для ФОП 3 групи означає фіксовані та прогнозовані правила оподаткування доходів від реалізації продукції деревообробки.
	Принцип економічності оподаткування реалізується через спрощений порядок адміністрування єдиного податку, за якого витрати ФОП на виконання податкових обов'язків є відносно меншими порівняно з загальною системою оподаткування. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємців у сфері лісопереробки.
	Принцип нейтральності оподаткування забезпечує рівні конкурентні умови для ФОП 3 групи за КВЕД 16.10 та 16.24, оскільки податкове навантаження не повинно штучно впливати на їх конкурентоспроможність порівняно з іншими суб'єктами господарювання.
	Принцип стабільності гарантує незмінність ставок і ключових елементів податків протягом бюджетного року. Це дає змогу ФОП у деревообробній галузі прогнозувати фінансові результати та інвестиційні витрати.
	Принцип рівномірності та зручності сплати податків забезпечує встановлення таких строків виконання податкових зобов'язань, які є прийнятними для ФОП з урахуванням циклічності виробництва та реалізації продукції з деревини.
	Принцип єдиного підходу до встановлення податків і зборів гарантує чітке законодавче визначення всіх елементів податку, що забезпечує прозорість і зрозумілість податкових правил для фізичних осіб - підприємців 3 групи, які здійснюють діяльність за КВЕД 16.10 та 16.24.

Рисунок 2.15 - Характеристика основних принципів ПКУ щодо оподаткування в контексті діяльності досліджуваного ФОП 3 групи

*Джерело: складено автором.

Підприємець, діяльність якого аналізується, є платником єдиного податку 3 групи. Він у передбачені терміни ПКУ звітується та формує декларацію. Даний суб'єкт підприємництва використовує електронний кабінет платника податків. Електронний кабінет платника податків є інформаційно-комунікаційною системою, що функціонує в межах цифрової інфраструктури податкового адміністрування та призначена для забезпечення дистанційної взаємодії платників податків із контролюючими органами. Його впровадження спрямоване на підвищення ефективності адміністрування податків, зниження адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання та забезпечення прозорості податкових процедур.

Електронний кабінет виконує роль універсального сервісного середовища, яке надає платникам податків доступ до актуальної податкової інформації в режимі реального часу. Через нього здійснюється подання податкової звітності в електронній формі, отримання повідомлень і рішень контролюючих органів, перегляд стану розрахунків з бюджетом, а також контроль за виконанням податкових зобов'язань. Використання електронного кабінету сприяє своєчасності подання звітності та мінімізації ризиків технічних і методологічних помилок. Електронний кабінет платника податків є ключовим елементом цифровізації податкової системи, який забезпечує оптимізацію податкового адміністрування, підвищення якості обслуговування платників податків і розвиток партнерських відносин між державою та суб'єктами господарювання. На рисунку 2.16 фрагментарно подано функціонал послуг зазначеного вище кабінету.

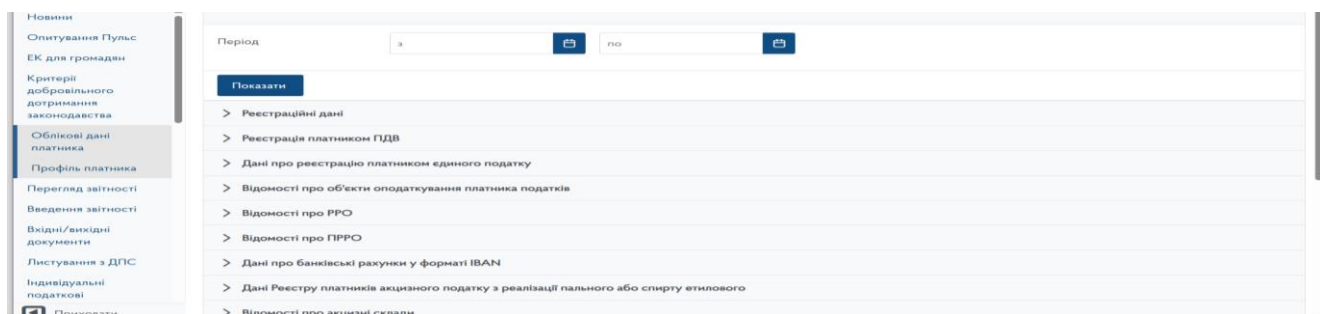
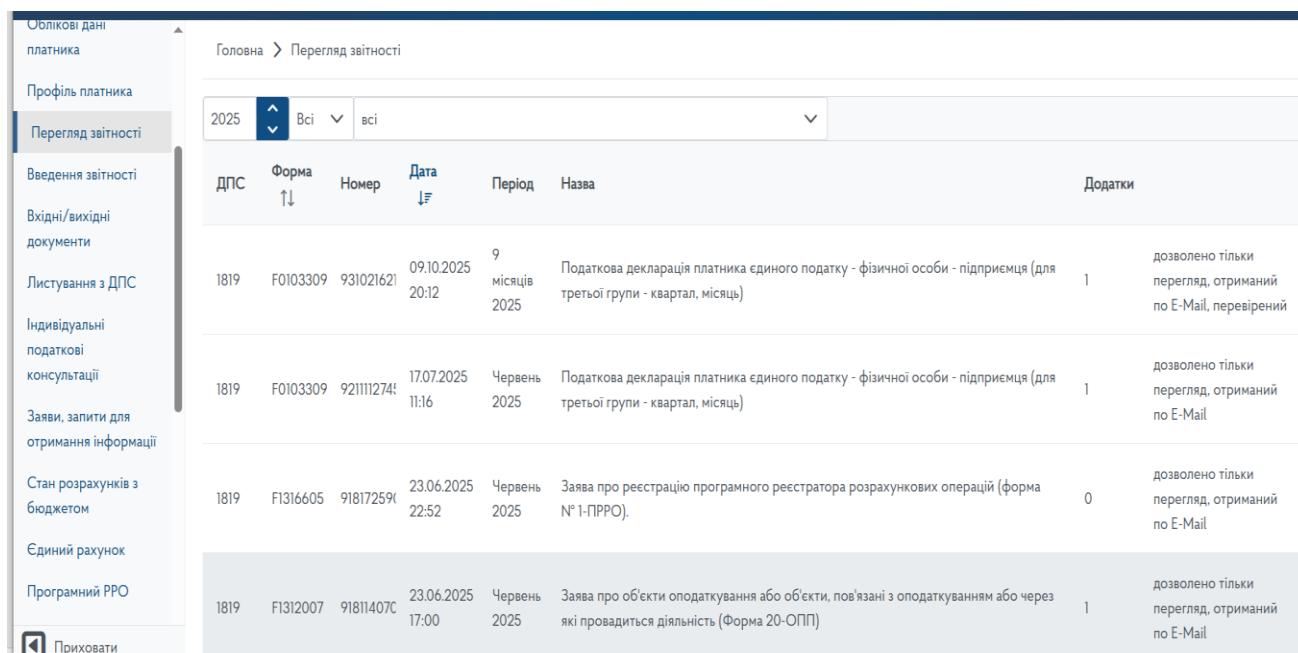

Рисунок 2.16 – Візуалізація функціонального потенціалу Електронного кабінету платника податків

**Джерело: складено автором.*

Для створення в автоматизованому режимі форм для звітування, користувач кабінету повинен скористатися відповідними вкладками (рисунк 2.17).

Головна > Перегляд звітності

2025 Vci vci

ДПС	Форма ↑↓	Номер	Дата ↓↑	Період	Назва	Додатки
1819	F0103309	931021621	09.10.2025 20:12	9 місяців 2025	Податкова декларація платника єдиного податку - фізичної особи - підприємця (для третьої групи - квартал, місяць)	1 дозволено тільки перегляд, отриманий по E-Mail, перевірений
1819	F0103309	921111274	17.07.2025 11:16	Червень 2025	Податкова декларація платника єдиного податку - фізичної особи - підприємця (для третьої групи - квартал, місяць)	1 дозволено тільки перегляд, отриманий по E-Mail
1819	F1316605	91817259	23.06.2025 22:52	Червень 2025	Заява про реєстрацію програмного реєстратора розрахункових операцій (форма № 1-ПРРО).	0 дозволено тільки перегляд, отриманий по E-Mail
1819	F1312007	91811407	23.06.2025 17:00	Червень 2025	Заява про об'єкти оподаткування або об'єкти, пов'язані з оподаткуванням або через які провадиться діяльність (Форма 20-ОПП)	1 дозволено тільки перегляд, отриманий по E-Mail

Приховати

Рисунок 2.17 - Візуалізація переліку вкладок для звітування у Електронному кабінеті платника податків

**Джерело: складено автором.*

Податкова декларація платника єдиного податку фізичної особи - підприємця є основним інструментом податкової звітності в межах спрощеної системи оподаткування, що забезпечує формалізацію взаємовідносин між суб'єктом підприємницької діяльності та органами державного податкового контролю. Її роль проявляється як для самого платника податку, так і для Державної податкової служби України, виконуючи низку взаємопов'язаних функцій.

На рисунку 2.18 узагальнено значення інформаційного призначення податкової декларації з урахуванням різних категорій стейкхолдерів.

Аналізуючи обґрунтування рисунку 2.18, можемо зробити висновок, що податкова декларація платника єдиного податку фізичної особи - підприємця виконує подвійне функціональне призначення: для платника податку вона є засобом виконання податкових зобов'язань та управління власною підприємницькою

діяльністю, а для Державної податкової служби - інструментом податкового контролю, аналізу та забезпечення стабільних бюджетних надходжень.

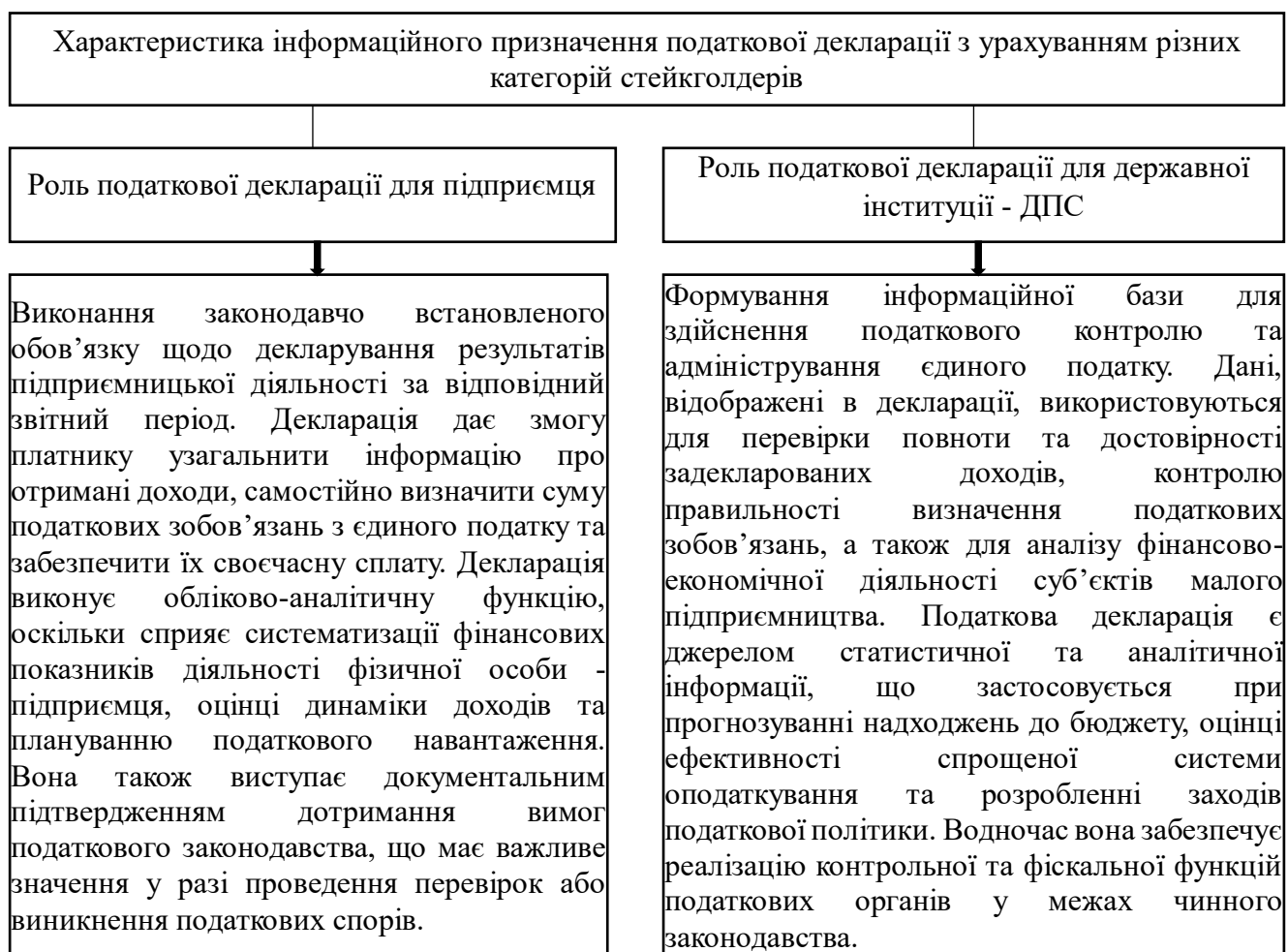

Рисунок 2.18 - Характеристика інформаційного призначення податкової декларації з урахуванням різних категорій стейкхолдерів

**Джерело: складено автором.*

Податкова декларація платника єдиного податку фізичної особи - підприємця є офіційним звітним документом установленної форми, який подається до контролюючих органів з метою декларування обсягів доходу, визначення податкових зобов'язань та забезпечення податкового контролю за діяльністю суб'єкта малого підприємництва. Вона виступає важливим інструментом реалізації принципів прозорості, обов'язковості та системності оподаткування в межах спрощеної системи.

Підсумовуючи означуване, зазначимо, що значення податкової декларації полягає у відображенні результатів господарської діяльності фізичної особи-підприємця за відповідний податковий (звітний) період, а також у забезпеченні інформаційної бази для нарахування та сплати єдиного податку. Щодо методики формування показників податкової декларації, то необхідно зазначити, що її заповнення базується на даних первинного обліку доходів, які отримані платником єдиного податку протягом звітного періоду. Доходи визначаються відповідно до вимог ПКУ за касовим методом, тобто за датою фактичного надходження коштів. Формування показників здійснюється з дотриманням принципів достовірності, повноти та своєчасності відображення інформації.

Досліджуваний підприємець у податковій декларації заповнює наступні розділи:

1) конкретизує загальну інформацію за наступними реквізитами: фіксування податкового періоду; ідентифікує назву контролюючого розділу; зазначає ПІБ підприємця; вказує адресу податкову та e-mail; фіксує КВЕД, які характеризують напрями діяльності;

2) у четвертому розділі фіксує обсяг доходу, який є базою для опрдаткування за ставкою три відсотки;

3) у п'ятому розділі також повторно фіксується обсяг доходу, який є базою для опрдаткування за ставкою три відсотки, а також зазначається сума єдиного податку, розрахунок якої зроблено за ставкою 5 %; узагальнюються дані щодо нарахованих податків за попередні звітні періоди, а також конкретизується сума податку єдиного, яку необхідно сплатити за відповідний звітний період;

4) зазначається сума військового збору, яку має сплатити підприємець у відповідності до групи оподаткування.

Таким чином, податкова декларація платника єдиного податку ФОП є ключовим елементом податкової звітності, що відображає результати підприємницької діяльності, визначає податкові зобов'язання та забезпечує взаємодію платника з податковою системою держави.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ГРОШОВИХ КОШТІВ

3.1 Еквайрінг: сутність та актуальність впровадження у діяльність ФОП

В умовах цифровізації економіки та розвитку електронної комерції інтернет-еквайрінг набуває особливої ролі як інструмент забезпечення безготівкових розрахунків між суб'єктами господарювання та споживачами. Його застосування сприяє підвищенню ефективності фінансових операцій, розширенню платіжних можливостей та інтеграції бізнесу у глобальний фінансовий простір. Сутність інтернет-еквайрінгу полягає у наданні банківськими установами або платіжними сервісами комплексу послуг з приймання та обробки електронних платежів, здійснених із використанням платіжних карток, електронних гаманців та інших платіжних інструментів через мережу Інтернет. Інтернет-еквайрінг забезпечує взаємодію між продавцем, покупцем, банком-еквайром, банком-емітентом та платіжною системою з метою авторизації, обробки та завершення платіжної транзакції.

Характеристика інтернет-еквайрінгу визначається такими ключовими ознаками: дистанційний характер здійснення платежів; використання інформаційно-комунікаційних технологій; високий рівень автоматизації розрахункових процесів; застосування сучасних засобів захисту інформації та дотримання стандартів платіжної безпеки; оперативність зарахування коштів на рахунок суб'єкта господарювання. Зазначені характеристики роблять інтернет-еквайрінг універсальним платіжним інструментом для підприємств різних сфер діяльності.

Функції інтернет-еквайрінгу проявляються у виконанні низки важливих завдань (рисунок 3.1).

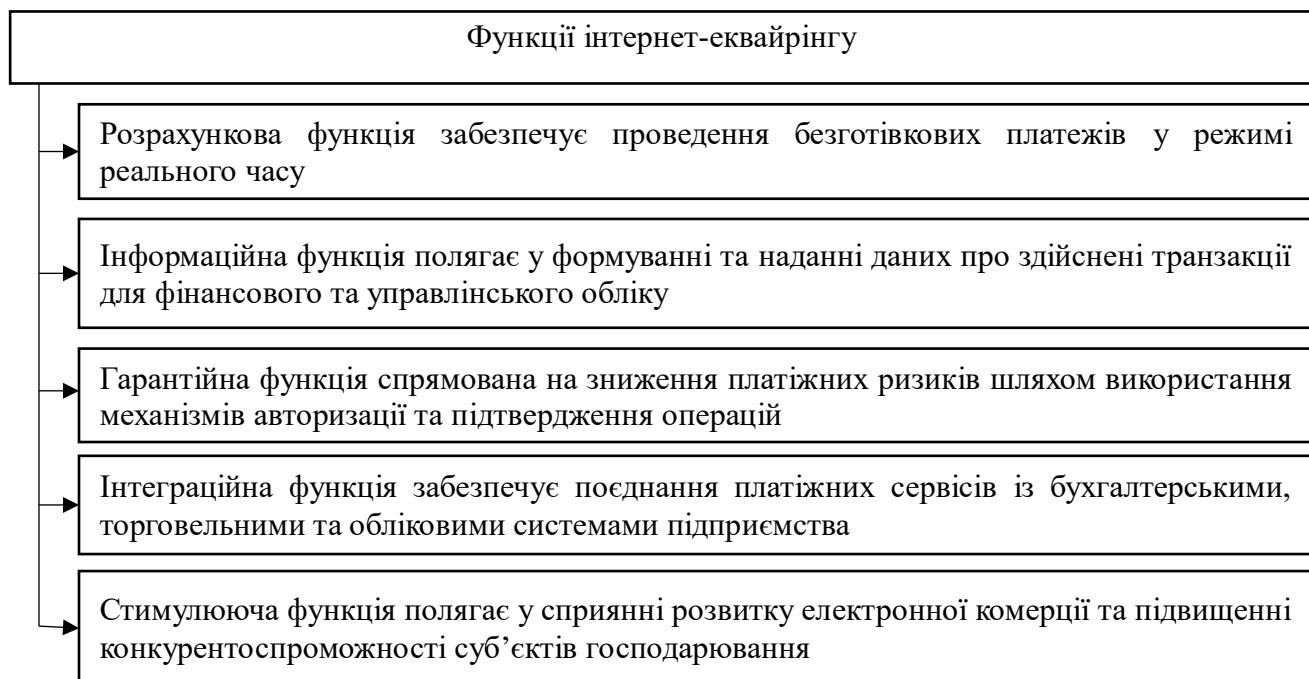

Рисунок 3.1 - Функції інтернет-еквайрінгу

**Джерело: складено автором.*

Інтернет-еквайрінг є важливим елементом сучасної платіжної інфраструктури, який забезпечує ефективність, безпеку та зручність електронних розрахунків, а також створює передумови для сталого розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки. У таблиці 3.1 узагальнено переваги використання інтернет-еквайрінгу.

Таблиця 3.1 - Переваги використання інтернет-еквайрінгу

№ з/п	Конкретизація
1	2
1	У сучасних умовах розвитку цифрової економіки та поширення електронної комерції інтернет-еквайрінг виступає ефективним інструментом організації безготівкових розрахунків у діяльності фізичних осіб - підприємців (ФОП). Його впровадження сприяє підвищенню фінансової ефективності підприємницької діяльності та оптимізації розрахункових процесів
2	Розширення платіжних можливостей шляхом забезпечення приймання платежів із використанням платіжних карток та інших електронних платіжних інструментів. Це дозволяє підприємцям залучати ширше коло споживачів, зокрема клієнтів, які надають перевагу безготівковим формам розрахунків, що позитивно впливає на обсяги реалізації товарів і послуг
3	Підвищення оперативності фінансових операцій, оскільки інтернет-еквайрінг забезпечує швидке зарахування коштів на рахунок ФОП та зменшує часові витрати на обробку платежів. Це сприяє покращенню управління грошовими потоками та підвищенню ліквідності підприємницької діяльності.

Продовження таблиці 3.1

1	2
4	Забезпечення зниження операційних витрат, пов'язаних з обслуговуванням готівкових розрахунків, інкасацією та зберіганням грошових коштів. Автоматизація платіжних процесів сприяє скороченню адміністративного навантаження та мінімізації помилок у фінансовому обліку.
5	Підвищення рівня прозорості та облікової дисципліни, оскільки всі транзакції фіксуються в електронному вигляді та можуть бути використані для цілей бухгалтерського та податкового обліку. Це сприяє дотриманню вимог податкового законодавства та зниженню ризиків фінансових порушень.
6	Підвищення рівня платіжної безпеки, що досягається шляхом застосування сучасних технологій захисту даних, механізмів авторизації та підтвердження платежів. Це зменшує ризики шахрайських операцій як для підприємця, так і для споживача

**Джерело: складено автором.*

Використання інтернет-еквайрингу фізичними особами - підприємцями є доцільним та економічно обґрунтованим, оскільки сприяє підвищенню ефективності підприємницької діяльності, оптимізації фінансових процесів і забезпеченню конкурентоспроможності ФОП в умовах цифрової трансформації економіки.

Ризики використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб-підприємців узагальнені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Ризики використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб — підприємців

Ризик	Конкретизація
1	2
Фінансовий	Проявляється у вигляді комісійних витрат за еквайрингове обслуговування, які можуть зменшувати рівень прибутковості ФОП, особливо за умов невеликих обсягів обороту. Додатково фінансові ризики пов'язані з можливими затримками зарахування коштів на рахунок підприємця та коригуванням сум у разі оскарження транзакцій
Шахрайства та несанкціонованих операцій	Зумовлений дистанційним характером інтернет-платежів. Незважаючи на використання сучасних технологій захисту, зберігається ймовірність здійснення неправомірних дій, що може призвести до фінансових втрат та необхідності повернення коштів покупцям у межах процедур оскарження платежів.
Операційний	Пов'язаний з технічними збоями платіжних сервісів, нестабільною роботою інтернет-з'єднання або помилками інтеграції платіжних систем з обліковими та торговельними програмами. Такі обставини можуть спричиняти тимчасове припинення приймання платежів та негативно впливати на безперервність підприємницької діяльності.
Правовий та податковий	Виникає у разі недотримання вимог законодавства щодо обліку доходів, застосування реєстраторів розрахункових операцій або відображення

Продовження таблиці 3.2

1	2
	електронних платежів у податковій звітності. Неправильна організація обліку інтернет-еквайрингових операцій може призвести до фінансових санкцій з боку контролюючих органів.
Репутаційний	Полягає у можливіму зниженні довіри споживачів у разі збоїв у проведенні платежів, витоку персональних даних або несвоєчасного повернення коштів. Для ФОП, які здійснюють діяльність у конкурентному середовищі, такі ризики можуть мати довгострокові негативні наслідки.

Усвідомлення зазначених ризиків є важливою передумовою забезпечення стабільності фінансово-господарської діяльності та дотримання вимог чинного законодавства. Використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб - підприємців потребує комплексного підходу до управління ризиками, що передбачає впровадження належних організаційних, технічних та облікових заходів з метою мінімізації потенційних загроз та забезпечення ефективного функціонування підприємницької діяльності в умовах цифрової економіки.

У таблиці 3.3 узагальнено вимоги до процесу використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб-підприємців, адже ефективне та правомірне використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб - підприємців (ФОП) потребує дотримання комплексу організаційних, технічних, облікових і нормативно-правових вимог. Виконання зазначених вимог забезпечує безперервність платіжних операцій, зниження фінансових ризиків та відповідність підприємницької діяльності чинному законодавству України.

Таблиці 3.3 - Вимоги до процесу використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб-підприємців

Вимога	Характеристика
1	2
Організаційна	Належне оформлення договірних відносин між ФОП та банком-еквайром або платіжною організацією. Такий договір має визначати умови надання еквайрингових послуг, порядок обробки платежів, розмір комісійної винагороди, строки зарахування коштів, а також відповідальність сторін у разі виникнення спірних ситуацій.
Технічна	Забезпечення стабільного функціонування платіжного інтерфейсу, сумісність інтернет-еквайрингу з веб-ресурсами або програмним забезпеченням ФОП, а також використання сертифікованих платіжних модулів. Обов'язковим є застосування сучасних засобів захисту інформації з метою збереження платіжних та персональних даних користувачів.

Продовження таблиці 3.3

1	2
Платіжна безпека	Дотримання міжнародних стандартів захисту інформації, використанні механізмів аутентифікації платників та запобіганні несанкціонованому доступу до платіжних систем. Це сприяє мінімізації ризиків шахрайства та підвищенню довіри споживачів до електронних розрахунків.
Обліково-податкова	Передбачає коректне відображення операцій з використанням інтернет-еквайрингу у фінансовому та податковому обліку ФОП. Доходи, отримані в результаті електронних платежів, мають бути своєчасно та повно задекларовані відповідно до обраної системи оподаткування, а також враховані під час формування податкової звітності.
Правова	Обов'язковість дотримання законодавства у сфері електронних платежів, захисту прав споживачів та обігу персональних даних. ФОП зобов'язаний забезпечити прозорість умов здійснення платежів, інформування споживачів про порядок оплати та повернення коштів.

**Джерело: складено автором.*

Процес використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб — підприємців має ґрунтуватися на комплексному дотриманні організаційних, технічних, облікових і правових вимог, що є необхідною умовою ефективного, безпечного та законного здійснення електронних розрахунків у сучасних умовах цифрової економіки.

На рисунку 3.2 узагальнено механізм використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб-підприємців.

Механізм використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОП) являє собою сукупність організаційних, технологічних та фінансово-облікових процедур, спрямованих на забезпечення приймання, обробки та зарахування безготівкових платежів, здійснених з використанням платіжних карток та інших електронних платіжних інструментів через мережу Інтернет. Механізм використання інтернет-еквайрингу у діяльності ФОП є багаторівневим процесом, який забезпечує ефективну організацію безготівкових розрахунків, підвищує прозорість фінансових потоків та сприяє інтеграції підприємницької діяльності у цифрове економічне середовище.

Використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб-підприємців зумовлює необхідність належної організації обліку грошових коштів з урахуванням специфіки електронних платіжних операцій. Особливості такого обліку

визначаються дистанційним характером розрахунків, участю посередників у платіжному процесі та необхідністю дотримання вимог податкового і фінансового законодавства.

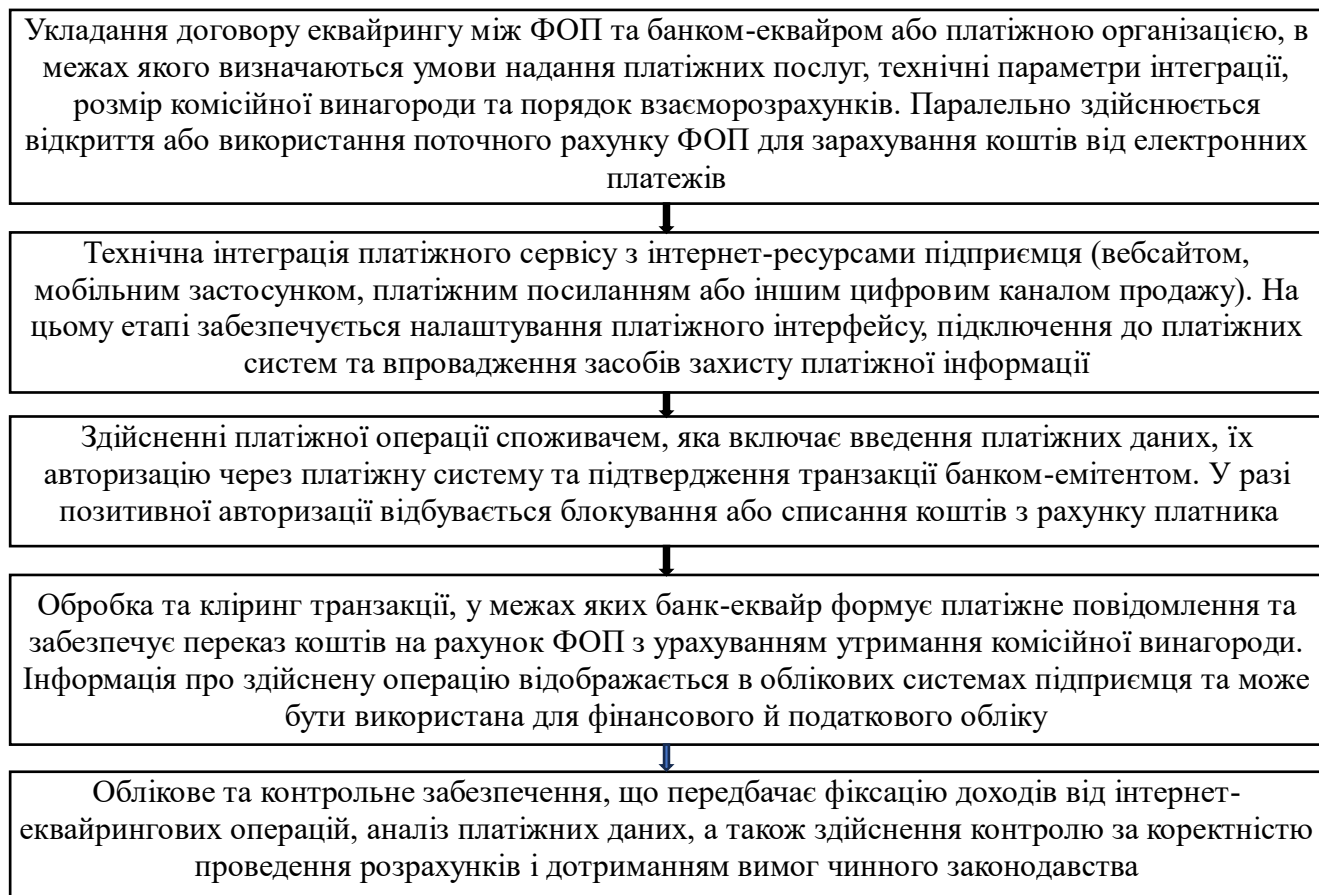

Рисунок 3.2 - Механізм використання інтернет-еквайрингу у діяльності фізичних осіб-підприємців

У таблиці 3.4 узагальнено ключові аспекти організації обліку грошових коштів з використанням інтернет-еквайрингу у діяльності ФОП.

Таблиця 3.4 - Ключові аспекти організації обліку грошових коштів з використанням інтернет-еквайрингу у діяльності ФОП

Аспект організації обліку	Обґрунтування
1	2
Визнання доходу	При здійсненні розрахунків із застосуванням інтернет-еквайрингу визначається датою фактичного надходження коштів на поточний рахунок ФОП. Це зумовлює потребу чіткого розмежування між датою ініціювання

Продовження таблиці 3.4

1	2
	платіжної операції та датою зарахування коштів, що має принципове значення для коректного формування податкової бази.
Облік комісійної винагороди еквайра	Утримується банком або платіжною установою під час зарахування коштів. Така комісія повинна бути відображена як витрати підприємницької діяльності відповідно до обраної системи оподаткування, що потребує наявності первинних документів та виписок банку.
Облік транзитних коштів	Необхідність обліку транзитних коштів, які перебувають у процесі обробки платіжною системою до моменту їх зарахування на рахунок ФОП. Це вимагає постійного контролю за рухом грошових потоків та звірки даних платіжних сервісів із банківськими виписками.
Документальне забезпечення обліку	Має включати електронні звіти платіжних систем, банківські виписки, підтвердження здійснених транзакцій та, за необхідності, фіскальні документи. Належна систематизація таких документів забезпечує достовірність облікових даних і слугує підґрунтям для податкового контролю.
Автоматизація облікових процесів	Досягається шляхом інтеграції інтернет-еквайрингу з програмними продуктами для ведення обліку доходів і витрат. Це сприяє зниженню ймовірності помилок, підвищенню оперативності обробки інформації та формуванню аналітичних даних для управлінських рішень.

**Джерело: складено автором.*

Організація обліку грошових коштів з використанням інтернет-еквайрингу у діяльності ФОП має низку специфічних особливостей, дотримання яких забезпечує достовірність фінансової інформації, податкову дисципліну та ефективне управління грошовими потоками в умовах цифрової трансформації підприємницької діяльності.

В умовах поширення електронних форм розрахунків обліково-документальне супроводження обліку грошових коштів фізичних осіб - підприємців (ФОП) при використанні інтернет-еквайрингу набуває особливого значення. Його основним призначенням є забезпечення достовірного, повного та своєчасного відображення руху грошових коштів, а також формування інформаційної бази для фінансового і податкового обліку відповідно до вимог чинного законодавства.

Сутність обліково-документального супроводження полягає у систематичному формуванні, обробці та зберіганні первинних документів, що підтверджують здійснення інтернет-еквайрингових операцій. До таких документів належать договори з банками-еквайрами або платіжними організаціями, електронні

звіти платіжних сервісів, банківські виписки з поточного рахунку ФОП, платіжні повідомлення, а також інші електронні документи, що містять реквізити проведених транзакцій.

У таблиці 3.5 узагальнено ключові особливості облікового супроводу інтернет-еквайрингових операцій.

Таблиця 3.5 - Ключові особливості облікового супроводу інтернет-еквайрингових операцій

Особливість	Обґрунтування
1	2
Поєднання електронної та банківської документації	Зумовлено багаторівневістю платіжного процесу. Облік грошових коштів при інтернет-еквайрингу потребує регулярного зіставлення даних платіжних систем із інформацією банківських виписок з метою забезпечення повноти та коректності відображення доходів і утриманих комісій
Відображення комісійної винагороди еквайра	Фіксується у банківських виписках та звітах платіжних сервісів і підлягає відображенню в обліку як витрати підприємницької діяльності. Це потребує чіткого розмежування між сумою валового надходження від покупців та фактично зарахованою сумою коштів.
Забезпечення збереження та доступності електронних документів	Виконання функцій первинних облікових документів. Їх архівування та систематизація мають здійснюватися з дотриманням вимог щодо строків зберігання облікової інформації та захисту персональних і платіжних даних
Контрольна та аналітична функція	На основі документально підтверджених даних здійснюється контроль за рухом грошових коштів, правильністю формування доходів, а також аналіз ефективності використання інтернет-еквайрингу у діяльності ФОП.

**Джерело: складено автором.*

Обліково-документальне супроводження обліку грошових коштів фізичних осіб-підприємців при використанні інтернет-еквайрингу є важливим елементом системи облікового забезпечення, що сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій, дотриманню податкової дисципліни та ефективному управлінню грошовими потоками в умовах цифровізації економіки.

Використання спеціалізованого програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія» у діяльності фізичної особи – підприємця третьої групи, що здійснює розрахунки з використанням інтернет-еквайрингу, є доцільним та методологічно обґрунтованим з позицій забезпечення повноти, достовірності та своєчасності обліково-аналітичної інформації. В умовах зростання частки безготівкових

розрахунків і цифровізації платіжної інфраструктури «BAS Бухгалтерія» виступає інструментом інтеграції облікових, контрольних та інформаційних функцій управління діяльністю ФОП.

Доцільність застосування «BAS Бухгалтерія» для ФОП 3 групи зумовлена можливістю автоматизованого відображення операцій, що здійснюються через інтернет-еквайринг, з урахуванням специфіки визнання доходів на спрощеній системі оподаткування. Програмний продукт забезпечує коректне формування облікових записів за надходженнями коштів від платіжних сервісів, відокремлене відображення комісій еквайрів та автоматичну звірку сум фактичних надходжень із даними банківських виписок.

У науково-методичному аспекті використання «BAS Бухгалтерія» сприяє формуванню єдиного інформаційного простору для обліку грошових коштів ФОП. Програма дозволяє систематизувати дані за операціями з платіжними картками, електронними платіжними засобами та банківськими рахунками, що мінімізує ризики дублювання або викривлення інформації при ручному веденні обліку. Це є особливо важливим для ФОП 3 групи, діяльність якого характеризується поєднанням виробничих процесів та значним обсягом розрахункових операцій.

Функціональні можливості «BAS Бухгалтерія» забезпечують автоматизацію обліку доходів у розрізі дат надходження коштів, що має принципове значення для правильного визначення податкової бази платника єдиного податку. Інтеграція з банківськими сервісами та можливість імпорту банківських виписок підвищують точність обліку інтернет-еквайрингових операцій і спрощують процедури внутрішнього контролю та самоаудиту грошових потоків.

З позицій внутрішнього контролю використання «BAS Бухгалтерія» є доцільним завдяки можливості формування аналітичних звітів щодо руху грошових коштів, структури доходів та розміру утриманих комісій. Такі звіти створюють інформаційну базу для аналізу ефективності використання платіжних сервісів, оцінки ліквідності та планування грошових потоків ФОП. Автоматизований контроль кореспонденції рахунків і логічної узгодженості облікових даних знижує ймовірність помилок і підвищує надійність облікової інформації.

Застосування «BAS Бухгалтерія» у процесі використання інтернет-еквайрингу також має стратегічне значення, оскільки створює передумови для масштабування діяльності ФОП, розширення каналів збуту та підвищення прозорості фінансових операцій. У довгостроковій перспективі програмний продукт може розглядатися як основа для переходу від мінімально необхідного податкового обліку до повноцінної системи управлінського обліку та фінансового контролю.

Таким чином, використання спеціалізованої програми «BAS Бухгалтерія» у діяльності ФОП 3 групи при здійсненні інтернет-еквайрингових розрахунків є економічно доцільним, організаційно виправданим і методично обґрунтованим рішенням, що сприяє підвищенню якості обліку грошових коштів, зниженню податкових і операційних ризиків та формуванню надійної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

На рисунку 3.3 подана екранну форму з програми «BAS Бухгалтерія», яка забезпечує ведення обліку у зазначеному програмному продукті.

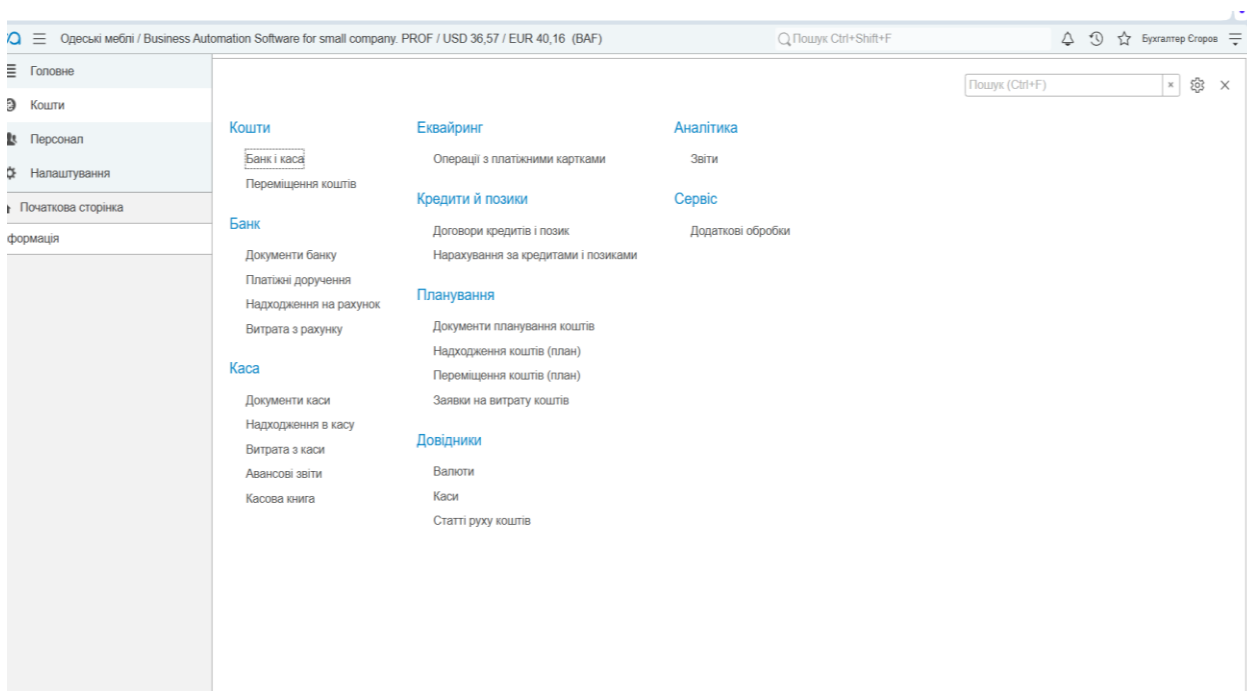

Рисунок 3.3. – Екранна форма програми «BAS Бухгалтерія» в частині ведення операцій з платіжними картками (еквайринг)

**Джерело: складено автором.*

Функціональний потенціал «BAS Бухгалтерія» ведення обліку операцій з платіжними картками дозволяє створювати документи, відповідно на рисунку 3.4 подано екранну форму документу «Операції з платіжними картками».

Рисунок 3.4 – Екранна форма документу «Операції з платіжними картками»

**Джерело: складено автором.*

У сучасних умовах актуальність використання «BAS Бухгалтерія» зростає також у зв'язку з необхідністю інтеграції облікових даних із банківськими системами та платіжними сервісами. Можливість імпорту банківських виписок і автоматизованої звірки еквайрингових операцій мінімізує ризики розбіжностей між обліковими регістрами та фактичним рухом грошових коштів. З точки зору внутрішнього контролю «BAS Бухгалтерія» є актуальним інструментом формування доказової бази щодо здійснення еквайрингових розрахунків. Програмне забезпечення забезпечує систематизацію первинних документів, аналітичних регістрів і звітних форм, що підвищує рівень прозорості облікових процесів та полегшує проведення самоаудиту.

Отже, актуальність використання програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія» для еквайрингових розрахунків полягає у його здатності забезпечити комплексний, автоматизований і контрольований облік безготівкових платежів, що відповідає сучасним вимогам цифрової економіки та сприяє підвищенню фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

3.2 Аутсорсинг обліку грошових коштів ФОП

В умовах трансформації економічного середовища, цифровізації бізнес-процесів та ускладнення податкового й облікового регулювання аутсорсинг у сфері ведення обліку набуває особливої актуальності для фізичних осіб-підприємців (ФОП). Передача облікових функцій зовнішнім фахівцям або спеціалізованим компаніям розглядається як ефективний інструмент оптимізації управління підприємницькою діяльністю та зниження ризиків порушення законодавчих вимог.

Актуальність аутсорсингу ведення обліку для ФОП зумовлена обмеженістю фінансових і трудових ресурсів малого бізнесу, необхідністю постійного моніторингу змін у податковому та бухгалтерському законодавстві, а також зростанням відповідальності за допущені помилки у звітності. Застосування аутсорсингу дає змогу ФОП зосередитися на основній господарській діяльності, одночасно забезпечуючи належний рівень обліку, звітності та податкової дисципліни.

Місія аутсорсингу облікових процесів полягає у забезпеченні якісного, своєчасного та достовірного відображення результатів підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця відповідно до вимог чинного законодавства. Аутсорсинг спрямований на мінімізацію податкових і фінансових ризиків, підвищення ефективності управлінських рішень та формування прозорої інформаційної бази для взаємодії з контролюючими органами. Основні завдання аутсорсингу ведення обліку у ФОП полягають у систематизації та обробці первинних документів, правильному формуванні показників податкового обліку, складанні та поданні податкової і статистичної звітності, контролі за своєчасністю сплати податків і зборів, а також консультуванні з питань оподаткування та обліку. Додатковим завданням є адаптація облікових процедур до змін законодавства та специфіки діяльності конкретного підприємця.

Різновиди напрямів виконання завдань аутсорсингу у сфері обліку ФОП можуть бути класифіковані за обсягом і характером наданих послуг. До основних напрямів належать: повний аутсорсинг обліку, який передбачає комплексне ведення

податкового та облікового супроводу діяльності ФОП; частковий аутсорсинг, що охоплює виконання окремих функцій, зокрема складання та подання податкової звітності або ведення обліку доходів; консультаційний аутсорсинг, спрямований на надання методичної та інформаційної підтримки з питань оподаткування й обліку; цифровий (онлайн) аутсорсинг, який реалізується із застосуванням спеціалізованих програмних продуктів і дистанційної взаємодії між ФОП та виконавцем послуг.

Таким чином, аутсорсинг ведення обліку у фізичних осіб-підприємців є актуальним і ефективним інструментом організації облікових процесів, що забезпечує відповідність законодавчим вимогам, знижує ризики та сприяє сталому розвитку малого підприємництва.

Фізичні особи - підприємці (ФОП) 3 групи, що здійснюють діяльність за КВЕД 16.10 «Лісопилльне та стругальне виробництво» та КВЕД 16.24 «Виробництво дерев'яної тари», функціонують у сфері матеріаломісткого виробництва, яка характеризується підвищеною складністю облікових процесів, наявністю значної кількості господарських операцій та посиленими вимогами до податкової і первинної документації. За таких умов використання послуг аутсорсингу обліку набуває особливої практичної значущості.

Завдання використання аутсорсингу для ФОП 3 групи полягають у забезпеченні належного податкового та облікового супроводу виробничої діяльності. Основними завданнями є: організація та ведення обліку доходів відповідно до вимог спрощеної системи оподаткування; контроль правильності відображення операцій з реалізації продукції деревообробки; підготовка та подання податкової звітності з єдиного податку і податку на додану вартість (у разі реєстрації платником ПДВ); облік розрахунків з контрагентами; контроль дотримання строків сплати податкових зобов'язань; а також методичний супровід з питань застосування КВЕДів у межах чинного законодавства.

Переваги використання аутсорсингу для ФОП 3 групи за КВЕД 16.10 та 16.24 полягають у можливості залучення професійних знань і досвіду без необхідності утримання штатного бухгалтера. Аутсорсинг сприяє зниженню ризиків помилок у податковій звітності, що є особливо важливим для виробничих ФОП з великим

обсягом операцій. До переваг також належать економія часу підприємця, концентрація на основній виробничій діяльності, своєчасне реагування на зміни податкового законодавства, а також підвищення рівня податкової дисципліни та фінансової прозорості бізнесу. Недоліки використання аутсорсингу пов'язані насамперед із обмеженим рівнем оперативного контролю за обліковими процесами з боку підприємця. Для ФОП, які здійснюють деревообробну діяльність, це може ускладнювати оперативне відстеження фінансових показників. Крім того, існує ризик недостатнього врахування специфіки конкретного виробництва у разі формального підходу аутсорсингової компанії до виконання облікових функцій. Серед недоліків також варто виокремити залежність від зовнішнього виконавця, можливі проблеми з конфіденційністю інформації та додаткові фінансові витрати на оплату послуг аутсорсингу.

Отже, використання послуг аутсорсингу для фізичних осіб — підприємців 3 групи за КВЕД 16.10 та 16.24 є доцільним інструментом організації обліку та податкової звітності, який має як суттєві переваги, так і певні обмеження. Ефективність аутсорсингу залежить від правильного вибору виконавця, чіткого визначення обсягу завдань та врахування галузевої специфіки деревообробного виробництва. У процесі здійснення підприємницької діяльності фізичними особами — підприємцями (ФОП) 3 групи за КВЕД 16.10 «Лісопильне та стругальне виробництво» та КВЕД 16.24 «Виробництво дерев'яної тари» співпраця з аутсорсинговими фірмами з надання послуг ведення обліку набуває системного характеру. Ефективність такої взаємодії значною мірою визначається належною організацією договірних та комунікаційних механізмів, які регламентують правові, організаційні та інформаційні аспекти співробітництва.

Договірний механізм співпраці базується на укладенні цивільно-правового договору про надання послуг з ведення обліку, який визначає правові межі та умови взаємодії між ФОП і аутсорсинговою фірмою. У договорі доцільно чітко окреслити предмет угоди, що включає ведення податкового обліку, облік доходів і грошових коштів, формування та подання податкової звітності, а також консультування з облікових і податкових питань. Важливими елементами договору є визначення

обсягу відповідальності сторін, порядку надання та обробки первинних документів, строків виконання робіт, вартості послуг і умов оплати. Окрему увагу слід приділяти положенням щодо конфіденційності інформації, збереження комерційної таємниці, а також відповідальності за порушення договірних зобов'язань, що є особливо актуальним для ФОП виробничого спрямування. Комунікаційний механізм взаємодії охоплює сукупність організаційних і інформаційних процедур, які забезпечують безперервний обмін даними між ФОП та аутсорсинговою фірмою. Для ФОП за КВЕД 16.10 та 16.24 ключовим елементом комунікації є своєчасне надання первинних документів щодо операцій з руху грошових коштів, реалізації продукції, закупівлі сировини та розрахунків з контрагентами. Комунікаційний механізм може реалізовуватися як у традиційній формі, так і з використанням електронних каналів зв'язку, спеціалізованих програмних продуктів і систем електронного документообігу.

Взаємозв'язок договірних та комунікаційних механізмів проявляється в тому, що договірні положення визначають правила, періодичність і форми комунікації між сторонами. Зокрема, у договорі можуть бути закріплені вимоги щодо строків передачі інформації про рух грошових коштів, порядку узгодження показників обліку, відповідальних осіб з обох сторін та процедур вирішення спірних питань. Налагоджена система комунікації сприяє підвищенню достовірності облікових даних, своєчасному формуванню податкової звітності та зниженню ризиків фінансових і податкових порушень. Отже, договірний та комунікаційний механізм співпраці фізичних осіб- підприємців 3 групи за КВЕД 16.10 та 16.24 з аутсорсинговими фірмами у сфері ведення обліку, зокрема обліку грошових коштів, є комплексною системою правових і організаційних інструментів. Їх належне функціонування забезпечує ефективність аутсорсингу, підвищує якість облікових послуг та сприяє стабільному розвитку підприємницької діяльності. Бухгалтерський аутсорсинг у діяльності ФОП 3 групи в деревообробній галузі виконує функцію зовнішнього обліково-контрольного забезпечення, спрямованого на дотримання вимог податкового законодавства, забезпечення повноти відображення грошових потоків та підвищення фінансової дисципліни.

На рисунку 3.5 узагальнено перелік послуг, які може надати бухгалтер-аутсорсинг в контексті обліку грошових коштів для ФОП.

Організація системи обліку грошових коштів (формування та впровадження раціональної моделі обліку готівкових і безготівкових розрахунків з урахуванням галузевої специфіки деревообробного виробництва, обсягів розрахункових операцій і застосування інтернет-еквайрингу)
Облік безготівкових надходжень і платежів (ведення обліку операцій за поточними рахунками ФОП, включаючи надходження від реалізації продукції, оплату постачальникам, оплату енергоносіїв і виробничих послуг, а також відображення еквайрингових операцій і банківських комісій)
Облік готівкових розрахунків і контроль касових операцій (супровід операцій із готівкою відповідно до нормативних вимог, контроль дотримання лімітів готівкових розрахунків, перевірка коректності оприбуткування готівкової виручки та відповідності касових операцій даним РРО)
Супровід застосування РРО (налаштування та контроль облікового відображення фіскалізованих операцій, перевірка коректності формування фіскальних чеків, Z-звітів і електронної звітності, а також узгодження даних РРО з банківськими виписками)
Інтеграція обліку з інтернет-еквайрингом (забезпечення коректного визнання доходів за операціями з платіжними картками та електронними платіжними засобами, відокремлене відображення комісій еквайрингових сервісів і контроль дат надходження коштів на рахунок ФОП)
Формування та ведення облікових регістрів доходів (заповнення та контроль Книги обліку доходів ФОП 3 групи, забезпечення відповідності облікових даних фактичним грошовим надходженням і фіскальним документам)
Податковий облік грошових операцій (розрахунок податкових зобов'язань з єдиного податку на підставі даних обліку грошових коштів, перевірка повноти податкової бази та своєчасності відображення доходів у податковій звітності)
Підготовка та подання податкової звітності (складання декларації платника єдиного податку з використанням даних обліку грошових коштів, формування та подання звітності через електронний кабінет платника податків)
Звірка розрахунків і внутрішній контроль (проведення регулярних звірок між банківськими виписками, даними РРО/ПРРО, первинними документами та обліковими регістрами з метою виявлення розбіжностей і запобігання викривленням інформації)
Аналітичне забезпечення управління грошовими потоками (підготовка аналітичних довідок і звітів щодо структури та динаміки грошових надходжень і витрат, оцінка ліквідності та платоспроможності ФОП)
Самоаудит і превентивний контроль грошових коштів (проведення контрольних процедур із метою виявлення податкових і фінансових ризиків, формування рекомендацій щодо вдосконалення обліку та платіжної дисципліни)
Консультаційний супровід (надання методичних консультацій щодо змін законодавства у сфері грошових розрахунків, інтернет-еквайрингу та застосування РРО)

Рисунок 35 - Перелік послуг, які може надати бухгалтер-аутсорсинг в контексті обліку грошових коштів для ФОП

**Джерело: складено автором.*

Наведена інформація підтверджує актуальність інтеграції аутсорсингу в діяльність ФОП.

3.3 Самоаудит ФОП

Самоаудит діяльності ФОП у частині розрахунків грошовими коштами є важливим напрямом внутрішнього контролю, що набуває особливої актуальності в умовах цифровізації облікових процесів, зростання обсягів безготівкових розрахунків та посилення вимог податкового законодавства. Для ФОП, зокрема платників єдиного податку третьої групи, ефективний самоконтроль грошових потоків виступає інструментом забезпечення достовірності облікових даних, мінімізації податкових ризиків та підвищення фінансової дисципліни.

Актуальність самоаудиту розрахунків грошовими коштами зумовлена необхідністю своєчасного виявлення помилок у відображенні доходів, правильності застосування РРО, дотримання лімітів готівкових розрахунків, а також коректності використання банківських та платіжних сервісів, зокрема інтернет-еквайрингу. Відсутність системного самоконтролю може призводити до викривлення податкової бази, фінансових санкцій та втрати керованості грошовими потоками.

Основними напрямками самоконтролю ФОП у сфері розрахунків грошовими коштами є перевірка повноти та своєчасності оприбуткування готівкових і безготівкових надходжень, контроль відповідності фактичних сум доходів даним Книги обліку доходів, звірка банківських виписок із первинними документами та фіскальними звітами. Важливим напрямом є аналіз правильності формування фіскальних чеків, Z-звітів і електронних звітів РРО, а також дотримання встановлених строків їх зберігання. Окрему увагу в межах самоаудиту доцільно приділяти контролю операцій з використанням платіжних карток і електронних платіжних засобів, зокрема правильності відображення комісій еквайрів, дати визнання доходу та ідентифікації господарського змісту операцій. Самоконтроль також охоплює перевірку відповідності розрахунків умовам укладених договорів із контрагентами та платіжними сервісами.

Інформаційною базою самоаудиту розрахунків грошовими коштами ФОП є первинні документи (касові чеки, фіскальні звіти РРО, квитанції, платіжні доручення), банківські виписки, договори з банківськими установами та еквайринговими сервісами, облікові реєстри доходів, а також дані електронного кабінету платника податків. Додатковим джерелом інформації виступають нормативно-правові акти, що регламентують порядок здійснення готівкових і безготівкових розрахунків. Таким чином, самоаудит розрахунків грошовими коштами є дієвим напрямом внутрішнього контролю ФОП, який сприяє підвищенню прозорості облікових процедур, забезпеченню відповідності діяльності вимогам законодавства та формуванню надійної інформаційної бази для управлінських рішень. У таблиці 3.6 узагальнено результати SWOT-аналізу доцільності та актуальності здійснення діяльності ФОП 3 групи за КВЕД 16.10 та КВЕД 16.24.

Таблиця 3.6 - SWOT-аналіз доцільності та актуальності здійснення діяльності ФОП 3 групи за КВЕД 16.10 та КВЕД 16.24

Сильні сторони	Слабкі сторони
• спрощена система оподаткування 3 групи забезпечує зниження податкового навантаження та спрощення облікових процедур; • стійкий попит на продукцію деревообробки та дерев'яну тару з боку будівельного, аграрного та логістичного секторів; • можливість поєднання виробничої діяльності з індивідуальним характером управління та оперативного прийняття рішень; • відносна гнучкість у формуванні цінової політики та асортименту продукції.	• обмежені фінансові та інвестиційні ресурси порівняно з середніми та великими підприємствами галузі; • підвищена залежність від фізичного зносу обладнання та енергоємності виробничих процесів; • обмежені можливості диверсифікації ризиків у межах діяльності одного суб'єкта господарювання; • значне навантаження на підприємця в частині організації виробництва, обліку та контролю.
Можливості	Загрози
• розширення ринків збуту за рахунок укладання контрактів із малими та середніми підприємствами, фермерськими господарствами, логістичними операторами; • використання цифрових інструментів обліку, контролю та електронних розрахунків для підвищення ефективності діяльності; • підвищення доданої вартості продукції шляхом виготовлення індивідуалізованої дерев'яної тари та напівфабрикатів; • адаптація виробництва до вимог екологічної сталості та ресурсозбереження.	• коливання цін на сировину деревного походження та обмеження доступу до лісових ресурсів; • посилення державного контролю у сфері обігу деревини та застосування штрафних санкцій за порушення регуляторних вимог; • зростання конкуренції з боку більших виробників і промислових деревообробних підприємств; • ризики зміни податкового законодавства та умов застосування спрощеної системи оподаткування.

**Джерело: складено автором.*

Самоаудит діяльності фізичної особи – підприємця (ФОП) третьої групи, що здійснює лісопильне та стругальне виробництво (КВЕД 16.10) і виробництво дерев'яної тари (КВЕД 16.24), є концептуально важливим інструментом внутрішнього контролю, спрямованим на забезпечення законності, економічної доцільності та достовірності обліково-інформаційного забезпечення. В умовах поєднання виробничих процесів із спрощеною системою оподаткування самоаудит набуває значення превентивного механізму управління фінансовими та податковими ризиками.

Концепція самоаудиту ФОП ґрунтується на принципах самостійності, системності, безперервності та документальної підтверджуваності контрольних процедур. Вона передбачає інтеграцію елементів фінансового, податкового та операційного контролю з урахуванням галузевих особливостей деревообробної діяльності, зокрема матеріаломісткості виробництва, використання основних засобів та специфіки готівкових і безготівкових розрахунків.

Алгоритм самоаудиту діяльності ФОП 3 групи доцільно формалізувати у вигляді послідовних етапів, що забезпечують комплексне охоплення об'єктів контролю (таблиця 3.7).

Таблиця 3.7 - Алгоритм здійснення самоаудиту ФОП 3 групи за КВЕД 16.10 та 16.24

Етап самоаудиту	Зміст контрольних процедур	Інформаційне забезпечення
Контроль обліку доходів	Перевірка повноти та своєчасності визнання доходів, відповідності даних РРО/ПРРО та банківських виписок	Фіскальні чеки, Z-звіти, банківські виписки
Контроль грошових розрахунків	Аналіз правильності готівкових і безготівкових операцій, еквайрингових розрахунків, комісій	Касові документи, договори з банками
Податковий контроль	Перевірка коректності формування податкової бази та звітності платника єдиного податку	Податкові декларації, електронний кабінет
Узагальнення результатів	Виявлення відхилень, формування рекомендацій та коригувальних заходів	Аналітичні довідки, внутрішні звіти

**Джерело: складено автором.*

Необхідність упровадження самоаудиту для ФОП 3 групи за КВЕД 16.10 та 16.24 зумовлена підвищеним рівнем операційних ризиків, пов'язаних із рухом матеріальних і грошових ресурсів, а також зростанням вимог до прозорості походження деревини та законності господарських операцій. Самоаудит дозволяє своєчасно виявляти помилки в обліку доходів, недотримання податкових правил і порушення платіжної дисципліни.

Основними викликами реалізації самоаудиту є обмежені часові та кадрові ресурси ФОП, відсутність формалізованих внутрішніх регламентів контролю, а також складність адаптації нормативних вимог до практичної діяльності малого виробничого суб'єкта. Додатковим ускладнювальним чинником є поєднання функцій управління, виробництва та обліку в межах однієї особи.

Перспективи розвитку самоаудиту діяльності ФОП пов'язані з використанням цифрових інструментів обліку, автоматизацією контролю розрахункових операцій, інтеграцією даних РРО/ПРРО з банківськими сервісами та застосуванням ризик-орієнтованого підходу. У довгостроковій перспективі самоаудит трансформується у складову системи фінансової стійкості та стратегічного управління діяльністю ФОП у сфері деревообробного виробництва.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз сутності грошових коштів дозволяє зазначити, що з бухгалтерської точки зору, грошові кошти охоплюють готівку в касі, кошти на поточних рахунках, а також еквіваленти грошових коштів - короткострокові, високоліквідні інвестиції, що легко конвертуються в визначену суму грошей без істотного ризику зміни вартості. Грошові кошти виконують різні функції, а саме: платіжну, обігово-розрахункову, забезпечувальну, обліку і контролю, інформаційну, трансформацію вартості. Значення грошових коштів у діяльності ФОП полягає в наступному забезпеченні: економічне, фінансове, облікове, податкове, контрольне, управлінське, інформаційно-аналітичне, правове та стратегічне.

2. Законодавчо-нормативне регулювання обліку грошових коштів фізичних осіб – підприємців в Україні ґрунтується на поєднанні податкових, фінансово-правових і облікових норм, спрямованих на забезпечення прозорості розрахункових операцій, повноти формування доходів та належного контролю за рухом грошових ресурсів. Особливе значення в цій системі належить регулюванню застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та програмних РРО (ПРРО), які є інструментом фіскалізації готівкових і безготівкових платежів.

3. Контроль діяльності фізичної особи – підприємця третьої групи є складовою системи управління, що забезпечує відповідність господарської практики вимогам чинного законодавства, повноту обліку грошових коштів, достовірність податкової звітності та ефективність фінансового менеджменту. Системний підхід до організації контролю ґрунтується на поєднанні зовнішнього (державного) та внутрішнього контролю з урахуванням нормативно-правових вимог України. Організація контролю діяльності ФОП 3 групи повинна ґрунтуватися на чіткій нормативно-правовій основі (ПКУ, закони про РРО/ПРРО та платіжні послуги, нормативні акти НБУ і ДПС), поєднувати зовнішні державні перевірки з внутрішніми процедурами контролю, та застосовувати сучасні методи верифікації грошових операцій.

4. Досліджуваний підприємець діяльність імплементує за наступними КВЕД: 16.10 Лісопильне та стругальне виробництво, 16.24 Виробництво дерев'яної тари. Загальної суми єдиного податку має тенденцію до зростання, що є закономірним, адже зростання загальної суми доходу, незмінність ставки єдиного податку, формують основу для того, що пропорційно щорічно зростає єдиний податок, а саме у 2024 році порівняно з 2023 року збільшення на 75052 грн., а у значення 2024 року у порівнянні з 2022 року – на 12936 грн.

5. Облікове забезпечення виступає ключовим інструментом формування достовірної, повної та своєчасної інформації про фінансово-господарські процеси, що відбуваються в межах підприємницької діяльності ФОП. Ключовими принципами облікового забезпечення є достовірність, повнота обліку, своєчасність, відповідність законодавству та галузевим регламентам, економічної доцільності, прозорості й відтворюваності інформації. Грошові потоки ФОП, який здійснює лісопильну діяльність та виробництво дерев'яної тари, формуються під впливом особливостей закупівлі деревини, технологічних процесів та збуту готової продукції. Облік грошових коштів ґрунтується на касовому методі, відповідно до якого доходом визнаються кошти, фактично отримані у грошовій або безготівковій формі на поточний рахунок чи до каси підприємця. При здійсненні розрахунку первинним документом в обліку грошових коштів є фіскальний чек РРО. Коли розрахунки відбуваються безготівковим шляхом, відповідно використовується банківська виписка, яка забезпечує підтвердження факту зарахування грошових коштів на рахунок ФОП. Z-звіт підлягає обов'язковому формуванню щоденно під час закриття зміни.

6. ФОП “ДенисенкоТ.Б.” звітується щоквартальна з наростаючим підсумком. Підприємець, діяльність якого аналізується, є платником єдиного податку 3 групи. Він у передбачені терміни ПКУ звітується та формує декларацію. Підприємець використовує електронний кабінет платника податків, який є ключовим елементом цифровізації податкової системи, який забезпечує оптимізацію податкового адміністрування, підвищення якості обслуговування платників податків і розвиток партнерських відносин між державою та суб'єктами

господарювання. Податкова декларація платника єдиного податку фізичної особи - підприємця є основним інструментом податкової звітності в межах спрощеної системи оподаткування, що забезпечує формалізацію взаємовідносин між суб'єктом підприємницької діяльності та органами державного податкового контролю.

7. В умовах цифровізації економіки та розвитку електронної комерції інтернет-еквайрінг набуває особливої ролі як інструмент забезпечення безготівкових розрахунків між суб'єктами господарювання та споживачами. Інтернет-еквайрінг є важливим елементом сучасної платіжної інфраструктури, який забезпечує ефективність, безпеку та зручність електронних розрахунків, а також створює передумови для сталого розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки. Зазначений платіжний інструмент має значну кількість переваг щодо використання. Механізм використання інтернет-еквайрінгу у діяльності ФОП є багаторівневим процесом, який забезпечує ефективну організацію безготівкових розрахунків, підвищує прозорість фінансових потоків та сприяє інтеграції підприємницької діяльності у цифрове економічне середовище. Ключові аспекти організації обліку грошових коштів з використанням інтернет-еквайрінгу у діяльності ФОП передбачають Визнання доходу, облік комісійної винагороди еквайра, облік транзитних коштів, документальне забезпечення обліку, автоматизація облікових процесів. Особливостями облікового супроводу інтернет-еквайрингових операцій є поєднання електронної та банківської документації; відображення комісійної винагороди еквайра; забезпечення збереження та доступності електронних документів; контрольна та аналітична функція.

8. В умовах структурних змін економіки, активної цифровізації підприємницької діяльності та зростання складності податково-облікового регулювання аутсорсинг облікових функцій набуває вагомого значення для фізичних осіб-підприємців. Делегування ведення обліку зовнішнім фахівцям або спеціалізованим компаніям розглядається як дієвий механізм підвищення ефективності управління бізнесом та зниження ризиків недотримання вимог законодавства. Актуальність використання аутсорсингу зумовлена обмеженими

ресурсами малого бізнесу, необхідністю постійного відстеження змін у податковому та бухгалтерському законодавстві, а також посиленням відповідальності за помилки у звітності. Застосування аутсорсингових послуг дозволяє підприємцям зосередитися на основній господарській діяльності, забезпечуючи при цьому належний рівень обліку, звітності та податкової дисципліни. Метою аутсорсингу облікових процесів є забезпечення своєчасного, достовірного та якісного відображення результатів діяльності фізичної особи-підприємця відповідно до чинного законодавства. Він спрямований на мінімізацію податкових і фінансових ризиків, підвищення обґрунтованості управлінських рішень та формування прозорої інформаційної бази для взаємодії з контролюючими органами. До основних завдань аутсорсингу належать систематизація й обробка первинної документації, коректне формування показників податкового обліку, складання та подання звітності, контроль за своєчасною сплатою податків і зборів, а також консультування з питань оподаткування й обліку та адаптація облікових процедур до змін нормативно-правового середовища.

9. За результатами дослідження встановлено, що самоаудит (самоконтроль) є важливим для ФОП. Основними напрямками самоконтролю ФОП у сфері розрахунків грошовими коштами є перевірка повноти та своєчасності оприбуткування готівкових і безготівкових надходжень, контроль відповідності фактичних сум доходів даним Книги обліку доходів, звірка банківських виписок із первинними документами та фіскальними звітами. Важливим напрямом є аналіз правильності формування фіскальних чеків, Z-звітів і електронних звітів РРО, а також дотримання встановлених строків їх зберігання. Окрему увагу в межах самоаудиту доцільно приділяти контролю операцій з використанням платіжних карток і електронних платіжних засобів, зокрема правильності відображення комісій еквайрів, дати визнання доходу та ідентифікації господарського змісту операцій. Самоконтроль також охоплює перевірку відповідності розрахунків умовам укладених договорів із контрагентами та платіжними сервісами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорош О. І., Пліш І. В. Планування грошових потоків на підприємстві. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 2 (6). С. 21-28.
2. Дрюк А. Інвентаризація грошових коштів підприємства: особливості та алгоритмізація. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 18 листопада 2025 р.) / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2025. С. 135 – 136.*
3. Дрюк А. Особливості нормативного забезпечення обліку грошових коштів у діяльності суб'єктів господарювання. *Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента, (17-21 листопада 2025 року, м. Суми)*. С. 393.
4. Єршова Н.Ю., Єрмолаєва М.В., Тютюнник С.В. Використання коштів підприємства в національній та іноземній валюті: облік та звітність. *Вісник Полтавського державного аграрного університету. Серія «Економіка, управління та фінанси»*. 2024. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2024.1.11>.
5. Літвінова В., Панекін Г. Сутність грошового потоку як економічної категорії. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 4. С. 150 – 155.
6. Податковий кодекс України. URL: <http://surl.li/hkqv> (дата звернення 22.11.2025).
7. Положенні про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління Національного банку України № 148 від 29.12.2017. URL: <http://surl.li/siih> (дата звернення 19.11.2025).
8. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://surl.li/axagv> (дата звернення 22.11.2025).

9. Пономарьова Т.В., Стріляна Я.О. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів на торговельному підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 270–275.

10. Порядок реєстрації та застосування реєстраторів розрахункових операцій, що застосовуються для реєстрації операцій з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі : наказ Міністерства фінансів України № 547 від 14.06.2016 . URL: <https://surl.li/xmskfh>.

11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 14.11.2020. URL: <http://surl.li/wprzc> (дата звернення 15.11.2025).

12. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України № 265/95-ВР від 30.12.2024. URL: <https://surl.li/arfuei> (дата звернення 17.11.2025).

13. Про платіжні послуги : Закон України № 1591-IX від 15.11.2024. URL: <https://surl.li/updzvy>.

14. Сілівончик О., Скрипник М. Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-42>.

15. Скрипник С., Лавров Р., Шепель І. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. № (52). URL: <http://surl.li/hrhscu> (дата звернення 22.11.2025).

16. Токаренко В.В. Облік і оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва. *Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ*. 2023. Вип. 4 (30). URL: <http://surl.li/vptlgt> (дата звернення 22.11.2025).

17. Школьніков В.І. Технології обробки та аналізу руху грошових коштів за банківськими рахунками. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2024. № 4 (64). DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4\(64\).322735](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4(64).322735).

18. Adams R., Turner S. Sustainable Cash Management: Incorporating ESG Factors. *Journal Sustainable Finance*. 2023. № 29 (5). P. 203-218.

19. Amir M., Azhar Z., Kishan A., Krishnen L. From the implementation of environmental management accounting to organizational sustainability: Does stakeholder

integration strengthen it? *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*. 2024. № 18 (4). P. 1065–1089.

20. Hashim H. Impact of quality and management in accounting information systems on decision-making for smes enterprises. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2022. Vol. 26, Issue 6. URL: <http://surl.li/nonvs> (accessed 22.11.2025).

21. IAS 7 Statement of Cash Flows. URL: <https://surl.li/nfbvot> (accessed 22.11.2025).

22. Chambers N., Cifter A. Working capital management and firm performance in the hospitality and tourism industry. *International Journal of Hospitality Management*. 2022. № 102. P. 10314.

23. Fartushnyak O. Components of the accounting system for managing a company's cash flows. *Ekonomichnyy analiz*,. 2024. № 34(4). URL: <https://surl.li/okgzpx> (accessed 22.11.2025).

24. Faysal S. The analysis of capital structure theories in emerging markets. *International Journal of Management, Accounting & Economics*. 2024. № 1 (2). P. 148–160.

25. Foziljonov I. Modern Approaches to Cash Flow Management and Their Impact on Financial Stability. *American Journal of Economics and Business Management*. 2023. № 8 (9). DOI: <https://doi.org/10.31150/ajebm.v8i9.3983>.

26. Shendryhorenko M., Shevchenko L. Cash and cash calculations as an object of accounting, control and analysis. *Economics, Finance and Management Review*. 2023. № 4. P. 62- 69. <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2023-4-62-70>.

27. Jaeseong Lim, Bong Keun Jeong. The Impact of Cash Holding Decisions on Firm Performance in the IT Industry. *Journal of Risk and Financial Management*. 2025. № 18 (11). <https://doi.org/10.3390/jrfm18110625>.

28. Yilmaz I. *The Determinants of Corporate Cash Holdings: Novel Evidence from Emerging Countries*. *Journal of Corporate Finance Research*. 2024. № 18 (2). pp. 5–16.

ДОДАТКИ